

AD TIT. IX.

DE RENUNCIATIONE.

TRACTATUS IX.

RENUNCIATIONIS, Cessionis, & Resignationis dictiones promiscuè usurpantur hoc tit. & passim in his libris. Aliquando coniunguntur, ut se mutuo explicent καὶ παραλλήλων; in c. 5. hoc tit. in antiqua. *Renunciatio, sine Resignatio: & Titulus De Ordinatis ab Episcopo, qui Renunciavit Episcopatu infra; in antiqua Collectione concipitur, qui Resignavit Episcopatum.*

Renunciare verò, Resignare, & Cedere dicuntur, qui dimittunt Episcopatum, Ecclesiam, Dignitatem, Præbendam, vel quodlibet Beneficium, Sæculare, vel Regulare. Diffunditur enim latissimè hic Tractatus.

Eadem forma Iure civili abdicare se Magistratu, tutela, vel Cedere sæpe idem significant: & cedentes separantur ab abactis & remotis Magistratibus, vel Tutoribus, Festus: *Abacti Magistratus dicebantur; qui coacti deposuerant imperium.* Isidorus *abactos* explicat, *ab actu remotos.*

Arctissimè autem cohæret hic Titulus cum superioribus. Postquam de Postulationibus & Electionibus tractatum fuit, quibus præcipuè modis non tantum summos apices Dignitatum Ecclesiasticarum, sed etiam inferiores omnes, imò & quoslibet ordines in antiqua Ecclesia conferri solere, initio tit. de *Electione* probavimus: consequens erat, ut de modis amittendi, vel dimittendi tractaretur: sicut in iure civili eadem consequentia ordinis de acquirendi domini, possessionis, vel hæreditatis modis primum quæritur; postea de modis amittendi: primum quibus modis constituitur obligatio; deinde quibus tollitur. Imò & aliquando sub eodem tit. coniunctim de acquirendi & amittendi modis; sicut in hoc tit. aliquando simul de Renunciatione & Electione tractatur in cap. 1. hoc tit. iuncta antiqua, & in cap. 2. In locum enim eius qui renunciavit, alius aliquando per Electionem substituendus est. In tit. de *Translatione* cedat oportet & renunciet Episcopatu primum, qui vel in Archiepiscopatum, vel in alium Episcopatum transfertur: & tam in Renunciatione, quam in Translatione vinculum quo Ecclesiæ tenentur, per Superiorem dissolui debet. Perinde ac Iure Civili Magistratus abdicando se non amittit imperium l. 20. ff. de *Offic. Presidis*. Iussu, con-

sensu, vel autoritate Principis, sicut inviti munera & honores suscipiunt; ita & defungi coguntur. In *cap. 2. de Translatione* Translatio, Cessio & Deposito Episcoporum coniunguntur: quæ fieri non debent propria autoritate, sed solius Pontificis; & non tam Constitutione canonica, quàm Constitutione divina soli Pontifici Romano reservata dicuntur, *toto tit. de Translationibus*.

* Adde exemplum insignis abdicatorum. Cohæret verò hic Titulus cum *tit. proximo de Pallio*: in quo probamus, Abdicationis, Cessionis, vel Depositionis signum fuisse *ademptionem solemnem, vel abiectiorem Pallij*. Sicut in *epist. 6. Goffridi Vin-* Ebbonis & Ar- docin. *lib. 1.* in qua Archembaldus Abbas sancti Albani Andegaven- nuli Remen- sis dicitur *in Capitulo suo inter manus Andegaven- sis Episcopi, cum* sium Archie- *Regula sancti Benedicti Abbatiam dimississe*, id est in signum abdica- piscoporum. tionis * librum Regulæ porrexerat, & quasi remancipaverat Abba- Vide Vignier tiam. Item in *cap. 9. hoc tit.* Archiepiscopus, qui ex iusta causa, ab initio *historia* hostibus nempe eiectus, renunciavit Archiepiscopatu, licet à vin- Hugonis Cape- culo Ecclesiæ absolvatur, retinet tamen honorem & dignitatem: *ti*, Fulberti imò & Pallium; quo tamen uti non potest in alterius Metropoli *epist. 8. Verba-* *cap. 5. tit. superiori.* Quin & diximus *tit. superiori*, eiecto Episcopo *ni II. epist.* ab hostibus vel paganis in solatium ius Pallij concessum fuisse. quæ est 1. in- ter *epistolas* Iuonis, ubi de depositione Gaufridi, in cuius locum, consensu regis interveniente, successus est Iuo, eiusdem *epist. 8. & 12.* iunge quæ Zonaras habet ad *Can. ult. Synodi Ephesinæ*, & ad *epist.* eiusdem Synodi de Eustathio Metropo- litano Pamphiliæ, & Balsamo ad *eandem*.

Definitio Ren- RENUNCIATIO definiri potest, *Actus legitimus, quo quis Ho-* nunciationis. *nores, vel Beneficia secularia, vel regularia, ex certis & legitimis cau-* sis, sponte, vel coactus dimittit in iure, apud superiorem cum causa co- gnitione.

Origo, & pro- Definitionis explicatio elicietur facilè ex universo Tractatu, quem ab origine & progressu tam in Orientis quàm in Occidentis Ecclesiis auspicabimur, & deducemus ex illis Scriptoribus, qui omnes ferè Alexandrum III. præcesserunt; quo nullus antiquior Pontifex autor est Decretalium, quæ tam in *nostro tit.* quàm in *antiquis Collectionibus, sub eodem tit. de Renunciatione referuntur.*

Orientalis Ec- Ad Orientalem Ecclesiam pertinent Petri Alexandrini *epistola cap. 10. Epistola* clesie *Ius circa* 10. *Epistola* Concilij Ephesini inter Oecumenica III. quæ subiici so- *let* canonibus Concilij Ephesini *parte 2. Actione 7. eodemque ordi-* *re* apud Zonaram & Balsamonem; *Epistola* Cyrilli ad *Domnum Antio-* *chenum Patriarcham*, apud Balsamonem; *can. 76. Apostolorum; con-* *5. & 16. Synodi Constantinopolitanæ sub Photio; Harmenopolus in* *Breviatione canonum tit. 8. Catalogus Patriarcharum Constantinopoli-* *norum in Nicolao Muzalone, in Iure Orientali Leunclavij, qui &* *Libro 7. retulit Libellum abdicationis Theodori Metropolitanì Hera-* *cleensis.*

Vide Hab- Ex his colligimus, secundum vetera instituta Ecclesiæ Renuncia- tum in Pontif. *Libro 7. retulit Libellum abdicationis Theodori Metropolitanì Hera-* *cleensis.* *ad hunc tit.* *Ex his colligimus, secundum vetera instituta Ecclesiæ Renuncia-* *tionem vix esse admittas. Si enim digni sunt, retineantur etiam no-* *lentes & inviti; siquidem perpetuam loci stabilitatem & Episcopi*

& Clerici cuiuscumque gradus servare tenebantur; ut docuimus sæpius: vel si indigni sunt, deponantur omnino. Quod scilicet vel accusati, vel convicti, vel conscientia criminis ducti, tanquam indigni, renunciaverint Episcopatui; non tantum sede, sed etiam nomine & honore Episcopi privantur.

Idemque dicendum si spontanea Renunciatio fuerit admissa. Rectè enim Zonaras & Balsamo ad *dictas epist.* Concilij Ephesini & Cyrilli observant, non posse regulariter in Renunciatione separari nomen & dignitatem Episcopi à Sede & Ecclesia. Qui enim renunciat, neque nomen neque rem retinere potest; nisi ex dispensatione & venia nominatim à Synodo permittatur, sicut in *dicta epistola* Concilij Ephesini. Canones tamen permittunt Episcopis & Clericis, qui vel à Populo & Plebibus pravis & contumacibus non admittuntur, vel ab hostibus & Paganis ejiciuntur; ut quamvis coacti Ecclesia sua careant, nomen tamen & dignitatem Episcopi, & Clerici gradum & ordinem suum retineant *can. 36. Apostolorum & can. 18. Antiocheni Concilij.*

Exempla quædam illustriora seligemus. Primum. Milles sub Constantino in quadam Persidis civitate constitutus Episcopus; ubi post varia tormenta & cruciatus, nihil tamen se proficere sentiens, sponte cessit, Sozomenus *lib. 2. cap. 14. Tripartita lib. 3. cap. 2. in fine*, & ex ea Petrus Damiani *lib. 1. epist. 9.* & Nicephorus Callistus *lib. 8. cap. 37.*

Meletius Magnus, primum Sebasteæ in Armenia Episcopus sub Constantio, propter contumaciam Plebis Sedi renunciare coactus est, Theodoretus *lib. 2. Historia Ecclesiastica cap. 31.*

Notissima Gregorij Nazianzeni Renunciatio spontanea Patriarchatui Constantinop. de qua supra.

Insignis etiam Renunciatio Martyrij Patriarchæ Antiocheni sub Leone: cuius Sedi cum oculos adiecisset Petrus Fullo, Cleri & plebis malè sentientis de fide, & potissimum Zenonis potentia, abdicare coactus est; & in abdicationis formula, quam ipse pronuntiavit coram universa Ecclesia, excepit sibi nomen & dignitatem Episcopi, *Excerpta Theodori Lectoris lib. 1.*

Pleniùs verò Historia refertur à Nicephoro quodam Monacho Græco, cuius vetus versio subiici solet Tripartitæ, ex qua versione refertur in *dicta epistola* Damiani: qui ait, *illam Historiam Ecclesiasticam*, quæ multa continet vtilia, à *Scriniario quodam Romano scriptam*: versam dicere debuerat. Nicephorus Callistus *Historia Ecclesiastica lib. 15. cap. 28.*

Toleratum itaque est his casibus & similibus, ut renunciantes retinerent nomen & dignitatem Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Lectoris; quamvis Ecclesia & loco cessissent, & alij in eorum locum substituti fuissent. Quin & alimenta suppeditabantur aliquando ex Ecclesiæ redditibus, quam reliquerant, vel qua pellebantur: & ita res ad eum casum deveniebat, à quo non potuerat incipere: nec enim sine Ecclesia vel certo loco Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel quilibet è Clero potuit secundum canones antiquos ordinari.

Colligitur præterea Renunciationes coactas, vel omnino non admittendas ab initio; vel admissas facile revocari: nempe quoties suspicio doli, vis, aut metus subest, Cyrillus *dicta epist. ad Dominum*.

Insigne exemplum præter superiora in Patriarcha Ignatio habemus, de quo plenissimè Nicetas in eius *vitâ*,

Canon 16. Synodi Constantinopolitanæ sub Photio passim & temerè Renunciationes quaslibet admittere videtur. Nec mirum: per factiones enim Photij ille canon adversus Ignatium compositus. Quod Balsamo non attendens, vel dissimulans laborat in componendo illo novo canone cum antiquis. Rectè tamen concludit, non esse admittendas Renunciationes quaslibet, sed cum magnâ causæ cognitione; & damnat contrariam consuetudinem, que irrepsit in Ecclesiam Orientis; quam & ait non debere cuiuslibet temporis tractu sanctis canonibus prævalere. Vide eundem ad *dictum canonem 16.* & inter omissa *pag. 1116.* & Harmenopulum *dicto titulo 8. in Breviatione canonum*.

Offerendus autem erat Libellus Renunciationis ab Episcopo, qui renunciare Episcopatu volebat, Provinciali Synodo, in quâ causa plenissimè cognoscebatur; quæ iterum in Synodo Patriarchicâ retractari poterat, ut ex *dictâ epistola* Cyrilli *ad Dominum*, quem Antioch. Patriarcham fuisse inscriptio docet, & contextus *epistolæ*, ibi, *assistentibus*, *quitua manui subsunt Episcopis*.

Nec quidquam in eâ *epistola* de appellatione ad Sedem Romanam: quamvis & ad Pontificem Romanum, si quis iniuste, per vim, vel metum se abdicasse, renunciasse, vel depositum esse conquereretur, proclamare liceret.

Nec Patriarchis tantum, qui Superiorem non habent præter Pontificem & Synodum generalem, hæc facultas proclamandi ad Summum Pontificem competit: sed etiam Episcopis, ut docent Athanasij, Chrysostomi, Cyrilli, Theodoret; maximè verò Ignatij exempla, quem Photius, ut diximus, per vim potentiâ Imperatorum fretus, abdicare coëgit, Joannes VIII. *epist. 199.*

Imperatorum quoque auctoritatem intervenisse in huiusmodi Renunciationibus constat exemplo Gregorij Nazianzeni, tam in eius *vitâ* à Gregorio Presbytero scriptâ sub finem, quam ex ipsius Gregorij *oratione & elegantissimis de vitâ suâ versibus*, quibus alloquitur Theodosium, & ab eo missionem impertat, à quo se ait fuisse promotum.

Non ait, se impetrasse.

Ignatij exemplo præterea, & formulâ supra citatâ Renunciationis Theodori Heracleensis Metropolitani colligitur, perinde ac in Electionibus, in Translationibus etiam & Depositionibus Episcoporum, adhiberi consensum Imperatorum & Regum.

Huiusmodi verò Libelli Renunciationis à Græcis vocantur *Quisak-ti-poi, a potak-ti-poi d'oi, a pot-chi-pi-chol, i-é-ti-mei, i-é-ô-dia r'p'mata, t'oi-moi p'agriti-sai*, qui à renunciante scribi & in actâ referri solebant.

Occidentalis
Ecclesia inscir-

Ad Occidentalem verò Ecclesiam pertinent Evaristi, Liberij [Suppositæ], Gregorij Magni, Zachariæ, & Nicolai I. *epistola*, ex qui-

bus *can. 1. 2. 3. 4. 8. 13. 47. 48.* (ad quem multa notat Gratia-
 nus) & *can. ult. VII. quest. 1.* Quibus iunge quæ ex Leone Ma-
 gno, Gregorii VII. *Epistolis*, & aliis collegit doctissimus Antonius
 Augustinus *Epitomes Iuris Pontificij lib. 4. tit. 79. Ne Episcopus di-*
mittat Episcopatum.

Addimus locum singularem ex Concilio Milevirano, universali totius
 Africae, in causâ Maximiani Bagaiensis. Extat in *Collectione Latinâ*,
 sub Concilii Africani nomine *num. 55.* & in *postremâ Collectione Gra-*
co-Latinâ Codicis canonum Ecclesiae Africanae num. 88. & à doctissi-
 mo Justello rectè explicatur, *Gloriosa cessio Maximiani*, qui, ut ait
 Augustinus, *pacificâ motus pietate deposuit Episcopatum* (sicut & an-
 tea Gregorius Nazianzenus, & Martyrius Antiochenus) *ne propter*
eum perniciofa in membris Christi dissensio nasceretur. Prudentius Iu-
 stellus quàm Græci, qui canonem, quasi *ἀγοράμιον* & personale,
 non indigere Interprete notaverunt. Hincmarus in *Traçtatu de Di-*
vortio Lotharij pag. 321. & 322. Petrus Damiani ex professo *lib. 1.*
epist. 8. 9. & 10. Eadmerus *Historia novorum lib. 5. pag. 132. & lib. 6.*
pag. 138. & 139. de Eadmeri Monachi coacta & violenta renuncia-
 tione post Electionem, antequam consecraretur. Electus quippe fue-
 rat sancti Andreae in Scotia Episcopus : Alexander tamen Rex Sco-
 tia, mutata voluntate, coëgit eum renunciare : in qua renuncia-
 tione hæc verba notanda. *Venientes Cantuariam diversi Episcopi*
eum Ecclesiam, quàm canonicè Electus regendam susceperat, nulla ra-
tione, iuxta scita canonum, indemnatum dimittere posse concordî sen-
tentia asseruerunt, licet consecratus non fuerit : Electionem videlicet
quodammodo Consecrationem præstare contestantes. Eadem ratione, qua
 nec transferri propria voluntate, vel alterius autoritate, quàm sum-
 mi Pontificis Electum, licet nondum consecratum Innocentius III. sta-
 tuit *cap. 1. de Translatione.*

De Renunciationibus etiam Episcoporum variis ex causis Ivo *epi-*
stola 30. 104. 110 & 176. ex quibus constat, multos Episcopos illis
 temporibus conatos fuisse, vel omninò non admittere Episcopatus,
 vel sæpiùs petiisse missionem. Quod mirum non erat : quia plerique
 nolentes & inviri compellebantur, autoritate Summorum Pontificum,
 quibus solis ius compellendi competit, subire onera Episcopalia.
 Præter Ivonem vide Anselmum *lib. 3. epist. 1. 3. & 7.* & Petrum
 Blesensem *epist. 44. ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum*, qui tan-
 dem dimisso Episcopatu obiit Parisiis in Monasterio sancti Victoris,
 Robertus Abbas de Monte Navali in *Supplemento Sigeberti ad annum*
 1181.

Comparatione itaque facta discimus eodem ferè modo, tam in
 Oriente, quàm in Occidente factas fuisse Renunciationes ; Libello
 scilicet oblato in Synodo, causa cognita : quæ si iusta videbatur, fa-
 cultas cedendi permittebatur.

Aliquando etiam renuncianti relinquebatur nomen & dignitas
 Episcopi : nec tamen administratio & executio ministerij Episcopa-
 lis libera erat ; nisi prius rogatus, vel vocatus foret ab aliis Episco-
 pis *cap. 2. de Translatione, cap. 9. & 11. sub finem, & cap. 1. de Or-*

dinatis ab eo qui renunciavit Episcopatu, dicta epistola Concilij Ephesini in fine.

Paulatim præcipuè in Occidente invaluit, ut facta in Synodo Renunciatio, vel Metropolitanorum autoritate, esset tamen irrita; nisi Pontificis confirmatio accederet, *canonibus supra citatis, & cap. 1. de Renunciatione in 1. Collectione.*

Tandem inconsultis Synodis, statim & recta via ad Summum Pontificem, præsertim ex universo Patriarchatu suo Renunciationes eo colore referri cœperunt, quia sunt ex *maiorum Causarum* numero. Non tamen ad primam petitionem, sed post iteratas & frequentes interpellationes Episcopis cedendi facultatem indulgeri solere, probant *loci supra citati, & cap. 1. & 10. frequentissime in epistolis Gregorij I. Quare generaliter nimis Joannes Diaconus in eius vita lib. 4. cap. 39. Pontificis voluntariè renunciantibus Sedibus successores Gregorius nullo modo denegabat, eosque postmodum de red tibus relicta Ecclesia nutriendos esse censebat.*

Sicut autem in Oriente in Renunciationibus Episcoporum, Patriarcharum maxime & Metropolitanorum, auctoritatem Imperatorum intervenisse supra notavimus, ita & in Occidente. Illustre extat exemplum Arnulphi Metensis Episcopi, qui à Clothario II. sæpiùs petitam, post multas moras, & minas intentatas à Dagoberto eius filio, tandem renunciandi facultatem obtinuit, & in eremum Vogesi montis Monachismi causa secessit, *Historia Presulum Metensium in eius vita.*

Aliud extat in *cap. 5. hoc tit. in parte decisa*, in cuius fine ab Alexandro III. Archiepiscopus Lundensis in Dania, tam de sua renunciatione, quàm de Successoris Electione, *una cum Principe terra, Regni Optimatibus, & Religiosis viris tractare iubetur.* Quod & executioni mandatum fuisse, elegantissima narratione tradidit, qui eo tempore vixit Saxo Grammaticus *lib. 14. sub finem*: ex quo loco vera species huius capituli petenda est, ut infra notabimus.

Tertium desumi potest ex Roberto Abbate de Monte in *Supplemento Sigeberti. In capite ieiunij*, ait, *apud Cenomanos Hugo Archiepiscopus Dolensis, cecitate debilitatus, Henrico Regi Anglorum & duobus Legatis Romane Ecclesie reddidit Archiepiscopatum.*

Initiis & progressu huius tituli explicatis superest, ut Decretalium, quæ collocatæ sunt sub *hoc tit. & in vi & Clementinis* brevem summam conficiamus: quæ ad tria capita summa redigi potest: ad Personas, quæ cedunt & renunciant; ad Renunciationis Formam; ad Causas Renunciationum.

Summa capitulum huius tit.

QUOD AD PERSONAS, diffunditur latissimè. Comprehendit enim non tantum omnes, qui in Clero sunt constituti; sed etiam Monachos. Imò Summus Pontifex, qui Superiorem non habet, renunciare potest Papatui, eiusque oneri & honori, vel in Concilio generali, sicut aliquando factum est, vel de Cardinalium consilio & consensu *cap. 1. de Renunciatione in vi.* De consilio, inquam: nam ultrò & sponte, sicut Imperator; ita & Papa cedere Imperio & Papatu possunt: nec opus est auctoritate vel consensu alterius, cum su-

periores non agnoscant, Cuiacius in *Posthum. ad l. 20. ff. de Officio Præsid.* Glossa & Interpretes ad *d. cap. 1. de Renunciat. in vi.* Cardinales autoritate Papæ, & in eius manibus: quam in rem vide Petri Damiani *epistolas supra citatas.*

De Archiepiscoporum & Episcoporum renunciatione *cap. 1. 9. 10. 11. & Clementina unica hoc tit.* De reliquis, qui minores Dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel Beneficia obtinent *cap. 2. 3. 4. 5. 7. 8. 13. hoc tit. cap. 2. eodem tit. in vi. & cap. unico eodem in Clementinis.*

Ad Abbates, Monachos, Canonicos Regulares, & generaliter ad omnes, qui Regularium nomine censentur, siue sint exempti, siue non, pertinent *cap. 4. 6. & penultimum hoc tit. & cap. 3. eodem in 111. Collectione, & Clementina unica eodem tit.*

FORMA Renunciationis, Libelli oblatio siue scripta Renunciatio; Confessio in iure; vel factum ipsum: verbi gratia, si Clericus summat habitum Monachalem *cap. 2. 3. & 5. hoc tit.*

Debet autem esse spontanea. Vis enim & metus, dolus siue fraudulenta persuasio, oppressio, interventus pecuniæ, vel promissio quælibet removentur, & irritam faciunt Renunciationem. Quare diligentissima causæ cognitio in Renunciatione requiritur *cap. 5. 7. & 13. hoc tit.*

Præterea licentia renunciandi à superiore impetranda est. Et quidem qui minores habent dignitates post Pontificatum, reliqui Clerici omnes, & Abbates siue Monachi ab Episcopis vel Archiepiscopis facultatem cedendi obtinere debent; nisi sint exempti: tunc enim à Pontifice, vel eius Legato à latere tantum debent eam obtinere *cap. 3. in 111. Collectione & cap. 36. de Electione in vi.* Legati tamen à latere, nisi specialiter à Pontifice mandatum fuerit, Episcoporum vel Archiepiscoporum Renunciationes non possunt admittere; sicut nec Translationes.

Quia verò sæpè coniungitur Renunciatio cum Electione; hoc speciale in Abbatibus, ut non tantum renunciandi, sed etiam admittendi Electionem facultatem obtineant, eamque Congregationi suæ insinuent; à qua manumissionem petere debent: nec enim propria autoritate possunt. Imo consuetudo contraria non valet. Vide *epist. Ivonis 31. & 32. & Anselm. lib. 1. epist. 33. & lib. 3. epist. 1. 4. 6. 7. & 8.* Voluntatis enim proprium arbitrium per ingressum Monasterij & obedientiæ votum tam Abbates quam Monachi amittunt.

Monachis verò & renunciandi & admittendi Electionem Abbas licentiam concedit: & quidem solus, non adhibito Fratrum consensu *cap. 27. de Electione in vi.*

Generalis tamen concessio, potissimum ante factam Electionem, ut ambitiosa reprobatur *cap. ult. cod. 11. in vi.* Ambitioni etiam & avaritiæ Monachorum obviandum est, & certus modus eorum Electionibus impositus est *cap. 34. de Electione in vi. & cap. 6. eodem tit. in Clementinis.*

In his tamen omnibus casibus, quoties Superior licentiam denegat,

ad proximè Superiorem recurritur, Glossa & Interpretes ad *cap. 4. hoc tit.* argumento *capit. nullus de Iure Patronatus.*

Episcopi & Archiepiscopi renunciationis, quam in Synodo priùs obtinuerunt, confirmationem tantùm à Summo Pontifice requirunt: vel quo iure utimur, recta via renunciandi facultatem à Pontifice impetrant *dicto cap. 1. in IV. Collect. & passim hoc tit.*

Non autem ex quolibet actu facilè renunciatio præsumitur. Certum animi iudicium & liberum voluntatis arbitrium desideratur. Non sufficit iuramentum; non sufficit Literarum beneficialium, ut loquuntur, traditio, vel in alterius arbitrium collatio, vel absolutio subditorum ab obedientia *cap. 2. 5. 7. 13. & 14. hoc tit.* Pura enim, libera, propria, & simplex Resignatio esse debet: non recipit diem, vel conditionem; non Successoris designandi facultatem, cuiuslibet commodi prætextu, vel affectu carnali erga proximos *cap. 10. in integra hoc tit.* In qua huiusmodi conditiones & modos detestari canones, ait Innocentius.

Post Renunciationem autem ritè factam, & confirmatam, nullum omnino ius retinetur in Episcopatu, Ecclesia, vel Beneficio quolibet faculari, sive regulari *cap. 3. hoc tit. Ivonis epist. 131.*

Potest tamen iterum eligi, vel postulari, qui semel renunciavit *cap. 2. & 11. hoc tit. & cap. 2. eod. in antiqua Collect. 11. cap. 26. de Simonia infra;* quo liquidò probatur, per secundam Electionem non recuperari locum vel ordinem, qui competebat ratione primæ Electionis, vel adeptionis Beneficij, cui renunciatum ante fuit.

Aliquid etiam ad vitæ subsidium renuncianti, præsertim ex iusta causa, vel humanitatis ratione sola in Resignationibus & Cessionibus, imò & Depositionibus tribui solet, Concil. Chalced. in causa Stephani & Bassi *Actione 11. & 12.* Qua in re opus est autoritate summa *cap. 1. in Collectione 11. hoc tit. & cap. 3. eod. tit. in Collect. 111.* Regulariter enim omnis Renunciatio, cum sit actus legitimus, debet esse pura & simplex.

Præterea Resignatio desiderat causæ cognitionem, & legitimam causam. Causæ autem Renunciationum certæ sunt, quæ referuntur & explicantur doctissimè ab Innocentio III. in *cap. 10. hoc tit. infirmitas corporis, vel mentis,* de qua & in *cap. 1. hoc tit. in Collect. 1. Innocentius III. lib. 15. Registri, epist. 140. Goffridus Vindoc. d. epist. 6. lib. 1. extrema senectus: defectus scientia: malitia plebis: irregularitas persone: vel conscientia criminis.*

In integra verò *Decretali* magno ingenio & iudicio Innocentius III. distinguit omnes causas cedendi in tres species, in *veras, falsas, & verisimiles;* sicut in omni negotio diligenter causa à prætextu & colore est separanda: qualiter & Petrus Blesensis *dicta epist. 44.* eas distinxerat.

Additur septima in *cap. 9. hoc tit. si absque presenti mortis periculo in Episcopatu, vel Ecclesia morari non liceat:* in quo capitulo legendum *Ecclesia de Mailros,* quam sitam esse in Diocesi Eboracensi probatur ex Bernardo in *vita Malachia cap. 10.*

Ubi autem à Summo Pontifice petita fuerit instantius Renunciatio, variare amplius non licet, & ad cessionem Renuncians omnino compellitur; ne illudatur Pontifici *cap. 12. hoc tit. dict. epist. 140. lib. 15. Innocentij III.* Imo cessio facta, seu petita per Procuratorem valet, si revocationem postea factam Procurator, vel Superior ignoraverint *cap. unico de Renunciatione in Clementinis.*

Ex supra dictis constat, Resignationes hodiernas, quæ sine causa sub conditione, vel pensione retenta, in gratiam vel favorem certæ personæ solent fieri, antiquis canonibus omnino improbari: quas tamen propter auctoritatem Summi Pontificis solam usus noster recepit. Itaque ubi aliqua difficultas occurrit, prout esse debemus ad eas restringendas, & strictissimè interpretari advesus Resignatarium, Rebuffus in *Praxi tit. de Renunciationibus.* Spiritualia enim facilius construuntur, quàm destruuntur *cap. 2. de Translat.* nisi renunciantis manifestus dolus arguatur, argumento *cap. 2. de Renunciat. in vi.* Nec immeritò Reges nostri Legatis suis Tridentinum missis, non semel huiusmodi Resignationum revocationem in mandatis dederunt.

AD CAPUT PRIMUM.

VARIE concepta est huius capituli inscriptio. Vera lectio occurrit in *antiqua Collect. 1. Lundunensi Archiepiscopo.* Lunda autem, Lundona, sive Lunduna est Metropolis Daniæ: de cuius statu Ecclesiastico tempore Alexandri III. diximus *supra tit. de Consuetudine.* Scribit Alexander III. Eskillo Metropolitano sive Archiepiscopo, quem & Legatum per Daniam & Sueciam constituerat. Petebat autem sibi tanquam emerito, & corporis & animi debilitate fracto dari missionem. In Monasterium autem & solitudinem volare satagebat, & suam meditabatur ad Cistercienses profectionem; quam tandem victus iteratis precibus hoc Rescripto concedit Alexander, ut colligitur tam ex *integra Decretali*, quàm ex Saxone Grammatico: ex quo præterea discimus, in eius locum Absalonem Roschildensem Episcopum fuisse substitutum; & postremo tam Renunciationem, quàm Translationem Absalonis confirmasse Alexandrum III. Nam, ut ait, *Absaloni invito & recusanti Lundensem Pontificatum assumere iussit, eique Roschildensem Episcopatum, quem præfractè deferere volebat, administrare simul permisit. Ita geminum Ecclesia regimen in eius ius ditionemque concessit; alterum præcepto, alterum indulgentia sortientis.*

Subiicit deinde Saxo, quod pertinet ad *tit. præcedentem*, & utriusque continuationem ostendit. *Recusanti Pallium ingestum; insigneque, quod prætentibus agrè præstari solet, repugnantem violenter imprimitur, per Galandum Legatum à Pontifice in eam rem missum.* Regulariter enim vel præsentem & petenti instantius, post exactam inquisitionem de fide & moribus Electi, conceditur: vel per Legatum Pontificis, quem adibat examinandus Electus: sicque accipiens Pallium dignam in Legato suo Pontifici exhibebat reverentiam, Petrus Damiani *lib. 7. epist. 4.*

Sed ut ad Eskillum redeamus, obtinuit missionem, & Monachi habitum assumpsit in Cisterciensi Monasterio, ubi & tandem mortuus est; vide *epistolas* Petri Cellensis *lib. 1. epist. 23. lib. 7. epist. 17. & lib. 8. epist. 1.*

Neque tamen inde colligere debemus, Monachismum iustam esse causam renunciandi Episcopatu. Præstat enim optimos Episcopos, etiam invitos retineri in Episcopatibus, in quibus plurimis profunt, quàm indulgere missionem, ut sibi solis profint: quamvis aliquando, victi nimia postulantium instantia, eos propriæ conscientiae relinquant Pontifices, ut in *cap. 10. hoc tit. Petrus Damiani epist. supra citatis.*

In reliquis verò Clericis & Canonicis Monasterij causa renunciandis non tanta est difficultas. Facultatem tamen renunciandi & ingrediendi Monasterium à proprio Episcopo impetrare debent: quam nec denegare debet; alioquin ad proximum Superiorem recurretur *cap. 3. & 10. hoc tit. cap. 10. & cap. licet inf. de Regularib. Anselmus Cantuariensis lib. 8. epist. 12. & 13. quibus adde Antonium Augustinum in Epitome Iuris Canonici lib. 9. tit. 30.*

AD CAPUT VIII.

QUÆRUNT Interpretes, an qui sponte & liberè renunciavit Beneficio in manum Laici, ipso facto privandus sit Beneficio? Breviter respondemus, non privari: quod satis significant hæc verba *capituli, Resignationem eiusmodi, nullam obtinere firmitatem.* Est enim Renunciatio actus legitimus, qui apud Superiorem, in iure & causa cognita fieri debet: aliter factus irritus est; nec prodest, nec nocet.

Idemque dicendum, si in manibus Patroni, vel Advocati Ecclesiæ Renunciatio fiat *can. Gonsaldus Causa xvii. Quest. 2. Ivo parte 6. cap. 428. ubi integrior habetur.* Sicut enim in collatione Beneficij, præter Patroni consensum & nominationem, requiritur Episcopi vel Prælati autoritas & Institutio *totis tit. de Institutionibus, & de Iure Patronatus, & cap. 9. hoc tit. ibi. Beneficium, quod de liberalitate Regia ac concessione tua est collatum.* Multò magis idem dicendum est in Cessione & Renunciatione. In dicto verò *cap. 8.* ideo Renuncians privatur Beneficio, quia post Renunciationem Laico factam, iterum à Laico illud susceperat. Canones autem eos maximè detestantur, qui sprete seu contempta Episcoporum & aliorum Prælatorum autoritate, ad quos propriè pertinent collationes Beneficiorum, à Laicis Beneficia sæcularia, sive regularia nituntur obtinere *can. 12. 13. 14. 17. & sequentibus xvi. Quest. 7. Antonius Augustinus in Epitome lib. 6. tit. 11. lib. 10. tit. 10. & lib. 15. tit. 7. Quod non omisit Petrus Blesensis dicta epist. 44.*

AD CAPUT XI.

QUÆRITUR in hoc capitulo, an Episcopus (idem & de Clerico quolibet dici potest), qui renunciavit Episcopatu vel Be-

beneficio, ut Monasterium pœnitentiæ causa ingrederetur, iterum possit assumi & eligi in Episcopum, & Clericus ad aliud Beneficium.

Et quidem ita distinguit. Si propter crimen aliquod grave descenderint ad vitam monasticam, iterum ad Episcopatum vel Beneficium non posse ascendere.

Plures autem casus adfert, quibus Monasterium ingressis Episcopis, post Renunciationem iterum patet eis aditus ad Dignitates Ecclesiasticas.

Quod ut intelligatur, observandum plurimos Episcopos inculpata vitæ renunciasse Episcopatui, & secessisse in Monasteria, Petrus Damiani xxxi. Episcopos commemorat in *epistolis supra citatis*. Paulus Constantinopolitanus Patriarcha Episcopatui renunciasse, & vitam monasticam ultrò & sponte elegisse traditur in *epistola* Constantini & Irenes ad *Synodum generalem V I I*. dictæ Synodi *Actione* 1.

Episcopi etiam & Clerici ex gravibus criminibus convicti vel confessi in Synodis, post abdicationem vel depositionem, detrudebantur invitati in Monasteria pœnitentiæ agendæ causa: & hæc erat ordinaria & sollemnis pœna; quia Episcopis & Clericis publica pœnitentia non poterat imponi.

Quæsitum verò fuit, an post aliquod tempus à peracta pœnitentia ex Monasteriis educi, & Episcopatui vel loco & gradui restitui possent, aut etiam de novo promoveri?

Pro temporum, rerum, atque personarum & locorum diversitate variè constitutum est. Cum enim huiusmodi pœna successisse videretur in locum publicæ pœnitentiæ: sicut *Expœnitentes*, id est qui publicam pœnitentiam aliquando egerunt, ordinari non possunt; multò minùs ad Episcopatus & honores Ecclesiæ promoveri: ita nec illi, qui propter grave crimen semel in Monasteria detrusi fuerunt *can. 24. 25. 55. 56. 57. & 60. Dist. I. can. 7. 8. 9. 10. & 11. Dist. LXXXI*. Quæ quæstio plenissimè excussa fuit in causa Contumeliosi Episcopi Regensis, ob admissum adulterium depositi, in *Tractatu*, quem Casafario Arelatensi tribuit, & nuper edidit doctissimus Sirmondus *Tomo* 1. Conciliorum Galliæ *p. 19. 233. 234. & sequentibus*. Ex quo *Tractatu canones 29. & 58. Dist. I.* sunt corrigendi tam in inscriptione, quàm in textu, Bonifacius Mogunt. *epist. 73*.

Concluditur verò in *dicto Tractatu*, convictis in gravi crimine Episcopis & Clericis redeundi ad honorem aditum perpetuò intercludi. Quibus confirmatur distinctio Innocentij III. in *hoc capitulo* fusè explicata, quam valdè illustrat Ivo Carnotensis *epist. 88*.

Valdè tamen urgebat Innocentium *can. hoc nequaquam 45. Causa* Vide Balsamonem in *Jure v. I. Quæst. 1.* qui & apud Ivonem reperitur *parte 7. cap. 149.* Generaliter enim statuit, quicumque de Pontificali Dignitate ad Monachorum vitam descenderit, non posse ad Pontificatum resurgere; *365. & 366.* sine ulla distinctione causæ propter quam Monasterium ingressus fuerit.

Mirum autem est, Innocentium III. credidisse hunc canonem Vide Ambrodesumptum fuisse ex Constantinopolitana generali Synodo, quæ inter sum le Gaufquatuor primas ordine secunda. Deceptus fortè fuit ex inscriptione *fre in Synopsi*

*Decretalium
vit. de Statu
Monachorum
pag. 333. &
seq.*

imperfecta, quæ indistinctè notat canonem sumptum ex Synodo Constantinopolitana, non adscripto numero. Sed nihil simile reperitur in canonibus Concilij Constantinopolitani I. Extat in falsa Synodo VIII. in qua corruptis Legatis Joannis VIII. Papæ, Photius potestate Imperatorum fretus, per vim & varias vexationes Ignatium Patriarchatu se abdicare compulerat, & invitum in Monasterium quasi pœnitentiæ agendæ causa relegaverat, ut ea ratione in posterum omnis spes restitutionis ei præcideretur. Adversus Ignatium, inquam, hunc canonem Photius edi curavit, vel potius ipse supposuit, sicut & *can. 16* alterius Synodi Constantinop. de quo supra. Græci tamen post schisma Photij utrûmque retinuerunt cum aliis duobus: quorum primus contra Romanum Pontificem obliquè; & hic secundus contra Ignatium: qui deinde ex aliquorum *versionibus Latinis* irrepsit in *Collectiones Ivonis & Gratiani*. Quæ cum fecerunt Innocentio non semel: nec soli; sed etiam aliis Pontificibus, qui post Gratianum Decretales condiderunt. Quippe Gratiano Magistro contenti, ad fontes & origines canonum non recurrunt sæpius. Vide Nicetam in *vita Ignatij Patriarchæ Constantinop.* & doctissimum Antonium Augustinum *lib. 2. Dialogor. de Emendatione Gratiani cap. 6. num. 3 & 4.* quo loci accuratiùs, quàm Romani Correctores *d. can. hoc nequaquam*, & quod ex illo *can.* refertur in *cap. 11. hoc tit.* ex ipsis fontibus & vera origine rectissimè explicavit.

DISSERTATIO

IN CAP. AUDITIS

DE PRÆSCRIPTIONIBUS,

ET STRICTIM AD CAP. AUDITIS.

De Restitutionibus, & ad Cap. XVII. de Privilegiis, anno 1632. ab Autore edita:

Postea ab ipso quibusdam passim insertis, & notis adiectis aucta.

IN CAP. AUDITIS de Præscriptionibus, quod ex professo interpretandum suscipimus, actoris partes sustinet Episcopus Vvigor niensis; rei verò Abbas & Monasterium Eveshamiæ. Uterque & actor & reus subsunt Archiepiscopo Cantuariensi Metropolitico & Patriarchico iure, sive de veteri sive de novo iure quærat. Nec enim Lichfeldiensis Ecclesia ab Offa Rege subtracta Cantuariensi, cui ut novæ Metropoli assignatus fuerat Vvigor niensis Episcopus, diu novo Metropoleos honore potita est. Restituta est enim à Successoribus Offæ pristina dignitas Cantuariensi Ecclesiæ. Subsunt itaque Episcopus & Monasterium, de quibus agitur, Archiepiscopo Cantuariensi, & illi nominatim Abbatæ Eveshamensis tutela reservatur in cap. 17. de Privilegiis. Quare secundum morem ordinemque iudiciorum solemnem, apud Cantuariensem Archiepiscopum veluti competentem iudicem lis erat instituenda: cur tamen cœperit apud Pontificem infra exponetur.

Sed ut aliquid de Abbate Eveshamiæ addamus, celebris fuit & magnæ autoritatis in Angliâ. Primum enim locum in Synodo Episcopali post Vvigor niensem Præsulem ex privilegio Constantini Papæ obtinebat, dicto cap. 17. de privilegiis, & in Parlamentario confesso Regni Anglici quintum vel sextum inter Abbates, qui simul cum Proceribus publicis regni negotiis tractandis adhibebantur, ut constat ex Registro anni 1514. à Francisco Godeuvino edito in commentario de Præsulis Angliæ, & ex Glossario Henrici Spelmanni in dictione Abbates Mittrati. Exemptum præterea fuit hoc Monasterium & libertate donatum in ipsa fundatione ab antiquis Regibus Angliæ. Privilegia Regum plures Pontifices confirmaverunt: primò quidem Constantinus, qui Offæ regis tempore sedebat, & deinde Innocentius, Alexander, Clemens & Celestinus prædecessor Innocentij I-II. autoris huius nostri cap. Nec tamen tot & tanta privilegia & immunitates efficere potuerunt, ut nomen Monasterij integrum & incorruptum ad nos perveniret. Corruptum est enim in nostro Capitulo, & omissum in cap. 9. extra de iudiciis, & cap. 24. de iure Patron. in prima Col-

lectione. Sed hæc menda subblata sunt partim à Correctoribus Romanis, partim à doctissimo Cuiacio. Superest etiamnum hodie unum in *cap. 17. extra de privilegiis*, cuius inscriptio sic habet. *Innoc. III. Abbati & fratribus Evasensis cænobij*. Alij, *Evasinensis* legunt. Nec ut in *cap. de Iudiciis* facile fuit. ex antiqua emendationem repetere: est enim æquè corrupta. Nec melius fuit acceptus Vvigor-niensis Episcopus in *illo cap.* Ubique enim Vvigorensis appellatur. Sic autem inscriptio & contextus emendari debent, ut ubique *Abbas Eveshamensis*, vel *Eveshamia*, & *Episcopus Vvigorniensis* legatur. Et hæc menda licet non videantur esse magni momenti, omnes tamen Interpretes in plurimos errores induxerunt, ut infra notabitur. Continet enim dictum *cap. 17. de privilegiis* decretum sive sententiam ab Innocentio III. in cognitionibus prolaram super ea lite, de qua hoc *nostro cap.* Non inutile ergo, imo & utile maximè, ex præcepto divi Augustini Codicibus emendandis primitùs invigilare Interpretis solertiam, ut emendatis non emendati cedant, & veros & germanos Autorum sensus introspicere possimus. Pluribus exemplis huiusmodi emendationum necessitatem ostendimus. Mirum enim quot erroribus & mendis pars ista Iuris Canonici, quam tractandam suscipio, fœdata sit & deformata; sive illud casu contigerit, sive arte effectum sit.

His ita constitutis, quæ vice protheoriæ necessariò fuerunt præmittenda, ad speciem *nostri cap.* feror, quæ conficienda est ex aliis *duobus capp.* in unum collectis, scilicet ex *cap. Auditis de restitut. & cap. 17. de privileg.* Hæc est. Inter Vvigorniensem Episcopum & Abbatem & fratres cænobij Eveshamensis super Monasterij Eveshamiæ subiectione ac libertate tam in capite quàm in membris, ut exprimitur in *dicto cap. 17.* controversia vertebatur. Episcopus Vvigorniensis assererat Monasterium & Ecclesias ad Monasterium spectantes sibi subiectas esse iure communi & lege diœcesana: Abbas autem & Monasterium & Ecclesias ab Episcopi iurisdictione liberas & exemptas, privilegiis à Regibus primò, & deinde à Pontificibus concessis. Exemptionis & privilegij sola mentio manifestum facit summum Pontificem esse iudicem competentem. Itaque lis inchoatur ex ordine, non appellatione: in prima, ut aiunt, instantia apud summum Pontificem iudicium accipitur, & iudices delegantur. Et hæc prima delegatio colligitur ex serie & contextu trium capitulorum. Rescriptum tamen sive mandatum, quo delegati fuerunt, non extat: nec qui fuerint illi iudices delegati, noscitur, an sint iidem, qui *hoc cap.* fuerunt secundò delegati, an alij. Delegationis autem primæ, sicut & fortè secundæ hæc fuit formula, ut iudices de lite cognoscerent usque ad calculum sententiæ definitivæ, ut loquitur Innocentius III. in simili rescripto; eamque litem sufficienter instructam ad summum Pontificem remitterent, certum partibus terminum præfigentes, quo cum instrumentis & attestationibus conspectui Pontificis se præsentarent, sententiam definitivam accepturi. Hæc est delegationis formula, de qua in *his capitulis*. Variæ namque fuerunt delegandi formulæ, ut constat ex *tit. de officio iud. deleg.* Addicti formulæ iudices delegati cognoscunt de negotio; ex utraque parte legitimis probationibus lis instruitur, testes exhibentur, edun-

tur instrumenta, allegationibus & rationibus ius suum astruere conatur uterque. Episcopus ius commune & legem diœcesanam profert: Abbas exemptionis privilegia, & sub alternatione præscriptionem allegat. Excipit Episcopus in plerisque articulis præscriptionis usurpationem & interruptionem. Lite instructa; officio functi iudices delegati litem terminandam ad Pontificem remittunt. Auditis causæ meritis, vel ut apertius in *antiqua*, auditis & intellectis attestationibus, instrumentis & allegationibus in causa, constitit utramque partem necessariam probationem omisisse.

Oritur primò hæc difficultas, quomodo utrique parti subueniretur, quæ in probatione necessaria defecerat. Renunciatum enim erat ab utraque parte & in causa conclusum, (quod idem est & uno *ἀποταγῆς* nomine designatur in *Nov. de testibus*) id est utraque pars probationibus & allegationibus ultro renunciaverat, & mutuo consensu partium eò res deducta, ut protinus iudicium ferendum esset. Quia tamen inter duas Ecclesias lis erat, quæ iure minorum funguntur, summus Pontifex utramque ex indulgentia restituit, & ad omisas probationes necessarias proponendas admittit. Primæ nempe delegationis instructio Pontifici imperfecta visa est; ideoque litem non discingit & terminat, sed utramque partem in integrum restituit, & ad omisam probationem admittit. Et hæc est species *cap. Auditis. de restitution.*

Ad excipiendam secundam illam probationem, quæ licet necessaria fuerat tamen omissa; Heliensem & Roffensem Episcopos iterum delegat: & hæc est secunda delegatio. Necessariæ probationes omisæ sunt huiusmodi, de locis & Ecclesiis exemptis, ubi sitæ essent, non constabat inter litigantes; nec utrum sedes Episcopalis intra quadraginta illos annos vacavisset. Præterea negabat Abbas Episcopum Vvignoniensem in singulis articulis & iuribus Episcopalibus usurpasse & interrupisse præscriptionem. Observandum tamen in interruptionibus variis, quas allegabat Episcopus, Innocentium III. interdicti & censuræ Ecclesiasticæ maxime habendam esse rationem censuisse, quod infra fusiùs explicabitur.

Secunda ista delegatio & instructio causæ hoc *nostro cap.* discutienda committitur Heliensi & Roffensi Episcopis. Impletam & peractam remittunt ad summum Pontificem; qui ea diligenter perpensa, & intellectis causæ meritis, simul & partibus per idoneos procuratores auditis, litem quæ diu protracta fuerat, tandem dirimit, & sententiam pronunciat, quæ hætenus fuit incognita; continetur tamen *cap. 17. Extrà de privileg.* Et quia scilicet ab utraque parte, id est ab Episcopo & Monasterio præscriptio per testes probata est (ad præscriptionem enim & ad interruptionem probandam simul utraque pars admissa fuerat; quod & fieri solitum ostendit *cap. 8. de præscript.*): decernit Pontifex exemptionis privilegiis standum, & Monasterium liberum esse in capite, & ab omni iurisdictione Episcopali prorsus exemptum, soli Romano Pontifici & Ecclesiæ Romanæ subiectum; tutela tantum Archiepiscopo Cantuariensi reservata: tutela reservata, id est defensione, protectione & mundeburde, in Concilio Sueffion. III. in pri-

privilegio concesso Monasterio Solemniacensi. Sub tuitione atque, quem trito sermone vocant, mundeburde Dagoberti Regis. Et in eodem privilegio, tutelam ac defensionem, & tutelam defensionis & tuitionis appellant Patres Concilij. In membris verò, quæ scilicet Abbas non probavit exempta, omnia integra Episcopo manere; secundum tamen formam privilegiorum & concessionum. Nec enim una & eadem ratione conceduntur Ecclesiæ Monasteriis, can. visis xvi. Q. 2. cap. Constitutus §. cum autem, & cap. Cum venerabilis. de religios. domib. extra.

Hæc est vera & brevis summa trium illorum Capitum, ex qua licet colligere lapsos in pluribus Interpretes; varios saltem, incertos & inconstantes fuisse in interpretatione istorum capitum, ut hîc breviter & *αὐτὸ πρῶτον* demonstrabimus. Primò ordinem & constitutionem iudicij non animadverterunt, nempe quare apud summum Pontificem; non autem apud Metropolitanum iudicium institutum sit: quia scilicet, ut attigimus, de interpretatione privilegiorum summorum Pontificum quæritur. Principes autem sua beneficia interpretantur *cap. 12. de iudiciis*: sicut & soli sunt competentes iudices in causis eorum, qui nullo medio pendent à summo Pontifice *cap. Conquerente. de offic. Ordin.* Exempti enim sunt speciales Romanæ Ecclesiæ filij, qui nullum habent Episcopum, præter Romanum Pontificem, ut loquitur Alexander III. *cap. Licet de Parochiis, in antiqua Collectione prima.* Secundò aliqui ex Interpretibus causam restitutionis, tanquam indecisam aiunt committi delegatis iudicibus examinandam: atqui constat apertè à summo Pontifice terminatam in *cap. Auditis de restitutionibus*: sicut & Prætor non dat iudices in edicto de minoribus, quibus in *dicto cap. Auditis* Ecclesiæ comparantur; sed ipse animadvertit, & litem dirimit. Faciliùs etiam Pontifex in ista causa restitutionem indulget; quia in huiusmodi exemptionum causis non tam ius Monasteriorum, quam ius summi Pontificis vertitur, ad quem illa Monasteria nullo medio pertinent *cap. 2. de Restitution. & cap. 14. de privilegiis extra.* Tertio geminam & repetitam delegationem, de qua supra, non observaverunt omnino vel obscurè tantum. Quartus error est maximi momenti, libertatum & exemptionum causas & origines non intellexerunt; præsertim Glossa, quæ Regum exemptiones ait in temporalibus tantum, non in spiritualibus consistere, quod enucleatiùs & fusiùs postea exponemus. Hoc enim fundamento nititur *cap. nostrum*, & pleraque alia, quæ perversè & imperitè passim exponuntur. Quintò in privilegiis enumerandis, loco *Celestini prædecessoris nostri*, non est reponendum ex antiqua, *Constantinus*, sed retinendum, *Celestinus*. Origo erroris ex eo nascitur, quod Offiæ Regis tempore, qui liberavit Monasterium Eveshamiæ, Constantinus Papa sedebat, non Celestinus: nihil tamen immutandum, sed ita res expedienda est. Observandum, confirmationem privilegiorum Cœnobium Eveshamiæ à pluribus Pontificibus, ut assolet fieri, impetrasse: primò à Constantino; deinde ab Innocentio II. Alexandro III. Clemente III. Celestino III. quem prædecessorem suum vocat, sicut & in *cap. 3. de restitutio.* Rationem addamus ex utroque iure, privilegiorum confirmationes sæpiùs postulari; quoniam in utraque politia Principes viri, quæ

quæ à prædecessoribus suis concessa fuerunt privilegia, plerumque aliter non habent rata, quàm si eadem iisdem & ipsi dedissent, ut instauratis privilegiis, sibi potius quàm decessoribus habeatur gratia. Prætulit itaque Raymundus de Pennaforti Celestinum reliquis, licet ultimum tempore, quia antiquiora privilegia recentioribus cedere debent. Potuerunt enim antiquiora facilè inusu abrogari. Retinendus itaque *Celestinus*; & hic error ex ignoratione dicti cap. 17. de privilegiis ortus est, in quo cap. sigillatim enumerantur Pontifices, qui privilegia confirmarunt. Ex eodem cap. 17. constat errasse Interpretes, qui præscriptionem impletam fuisse asseverant; cùm tamen à neutra parte in dicto cap. impletam fuisse dicat Innocentius III.

Superest antiquum & vetus commentum Interpretum de lege Diocesana, quam diversam esse aiunt à lege iurisdictionis, ita ut Monasteria omnino à lege diocesana solvantur, lege verò iurisdictionis teneantur. Quod commentum, quia diutius invaluit, & auctoritatem iuris obtinuisse videtur, accuratius erit profligandum.

Haftenus remota caligine & offuciis Interpretum, claro lumini reddidimus hanc Decretalem, maximè in his quæ ad ordinem & formam iudicij, vel ad facti quæstionem pertinent. Restat ut agamus de iure singulorum tam actoris quàm rei. Sed ne quis conqueratur nos confusaneam & miscellam quandam exponendi rationem secutos, singulis allegationibus partium singula capita dicabimus: ita enim fiet ut facilius & exactius omnia discutiantur.

C A P. I.

De lege diocesana, sive de iurisdictione Episcopi in Monachos.

OR DINE naturali incipiemus ab Actoris iure. Episcopus Vvignornienſis, qui partes actoris in hoc cap. sustinet, contendebat Monasterium & Ecclesias spectantes ad Monasterium, ei nempe concessas ab Episcopis, vel Episcoporum consensu, esse sibi lege diocesana subiectas. Itaque dispiciendum occurrit, quid per legem diocesanam Innocentius III. hic intelligat. Non alio interprete utemur quàm eodem Innocentio. Legem diocesanam ius Episcopale vocat, & absolute iurisdictionem hoc cap. & dict. cap. 17. de Privilegiis. Apertius in cap. 9. de majorit. & obedientia, Abbates & Sacerdotes lege diocesana Episcopo subditi dicuntur. Subiectionem & obedientiam idem Innocentius III. appellat cap. 2. de in integr. restitut. cap. 2. de sententia & re iud. Idèò diocesana, quia in universa Diocesi Episcopi locum habet, nec ultra extenditur. Unde absolute ius Diocesani; & explicatius potestas, quàm habet Episcopus, tanquam Diocesanus cap. 20. & 21. extra de sententia & re iudic. [Videndus idem Innocentius in epist. 464 lib. 1. Registri, & lib. 2. epist. 130.] Apertissimè in cap. Constitutus. de Religios. domib. extra ius Episcopale peti dicitur; quoniam Ecclesia sita erat in Diocesi, & idèò iure communi tenebatur in Episcopalibus Episcopo respondere. Ex quibus liquidò constat, legem diocesanam, ius Diocesani,

Vide Anto-
nium Augusti-
num lib. 14 tit.
3. & 4.

ius Episcopale & Iurisdictionem pro eodem sumi; sicut & Iustin. in Nov. 120. *Πικροδοσίαν*, pro universa potestate Episcopi accipit. Nec tantum ab Innocentio lex diocesana usurpatur eo sensu; sed etiam ab antiquioribus, maximè in can. 3. Concilij Ilerdensis, ex quo desumpti sunt can. 1. x Q. 1. & can. cum pro utilitate xvi. Q. 1. Contrarium tamen sensum vetus Interpres decreti Ioannes, & recentiores certatim omnes ex illis duobus Canonibus eliciunt; quibus abutuntur, ut efficiant diversam esse legem diocesanam à lege iurisdictionis. Verba quibus nituntur sunt hæc. *Ea quæ in iure Monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo diocesana lege ab Episcopis contingantur*; quasi ea mens foret Patrum, ut per omnia & in omnibus Monachi lege diocesana solvantur: [cum iis duntaxat prohibeantur Episcopi Monasteria gravare, ut constat ex d. can. cum pro utilitate & can. 64. xvi. Q. 1. & mox ostendemus.]

Vide infra
cap. 5. sub fi-
nem.

Quia verò inficiari non possunt, & hoc Concilio & reliquis Episcopis Monachos esse subditos, ita distinguunt, ut lege iurisdictionis quadam commentitia teneantur Monachi, quæ contineat ea quæ sunt ordinis & iurisdictionis propriè dictæ; reliquis verò iuribus Episcopalibus liberentur, quæ specialiter legis diocesanae nomine comprehendantur. Longè tamen aliud est huius Canonis sensus; hic scilicet, ne occasione potestatis & legis diocesanae quicquam in oblationibus, quas Monachis ultrò fideles conferunt, aliquid præsumant Episcopi; ne scilicet *ἐκδοθέντων πορισμῶν* existiment, & Religionis prætextu prædā aucupentur: quod in summa paupertate veterum Monachorum, iure singulari potuit tolerari circa oblationes in provincia Tarraconensi, in qua Concilium Ilerdense habitum est. Si tamen integrum canonem exautiamus, tantum abest, ut lege diocesana Monachi in omnibus soluti intelligantur; quin potius astringantur ma-

Adde cap. 1. de
statu Mona-
chorum.

ximè. Hoc tantum scilicet statuitur, ne oblationibus, quæ fiunt Monachis, Episcopus participet. In reliquis omnibus lex diocesana & autoritas Episcopalis integra & illibata permansit, ut ex primis Canonis verbis constat, quæ summè observanda sunt; *De Monachis verò id observari placuit, quod Synodus Agathensis vel Aurelianensis noscitur decrevisse: hoc tantum adiciendum ut pro Ecclesia utilitate.* Primò hæc verba (*hoc tantum adiciendum*) notanda sunt, ut intelligamus quæ sequuntur de oblationibus, iure singulari contra

Vide infra cap.
2. §. sequitur
tertium. & cap.
5. sub finem.

generales definitiones esse recepta; in reliquis omnibus Agathensis & Aurelianensis Synodi canones esse servandos. Intelligit autem Agathensis Synodi canones 27. 28. & 38 ex quibus constat Monachos Episcopis omnino esse subditos; in res & in Monachos plenam habuisse potestatem. Idem & Aurelianensi sub Clodoveo primo statuitur can. 19. 20. 21. 22. ex quo Concilio de iure Episcoporum in oblationibus statuitur, & certa pars eis assignatur can. 14. & 15. Ex his omnibus facile colligitur sensus horum verborum canonis Ilerdensis (*hoc tantum adiciendum*). Ex eo enim, quod adiciendum, non obtinebat antea. Ius tantum est *πορισμῶν*, & singulare: non trahitur ad consequentias: habet tantum locum in oblationibus: in reliquis ius commune continetur, Agathensi & Aurelianensi Concilio definitum.

Hæret tantum hinc scrupulus, cur Agathensis & Aurelianensis Concilij, Patres Ilerdenses meminerunt, cur Hispani Gallicanos citant Canones. Hoc ex historia lucem capiet, si memoria repetamus Agathense Concilium fuisse convocatum in Gallia Gothica, in qua Episcopi Galliarum tantum interfuerunt, qui suberant Alarico, qui cum parte Galliarum, Hispaniarum etiam regnum obtinebat, & sapissime ad Concilia Hispaniarum Episcopos Gallicanos vocabat, qui ejus ditioni parebant. Potuerunt ergo noti esse Synodi Agathensis, id est Galliarum Gothicarum Canones Hispanis Episcopis, utpote sub ejusdem Regis potestate & Imperio constituis. Imò & ante Ilerdense Concilium, in Tarracōnensi commemorantur ejusdem Concilij Agathensis canones. De Aurelianensi eadem fere ratio: nam habitum est anno tantum quinto post Alaricum devictum, & magnam Galliarum Gothicarum partem à Clodovecho primo acquisitam, convocatis Episcopis ex omnibus Galliarum Provinciis, quæ suberant Clodovecho primo, inter quos Galliarum Gothicarum nuper subactarum Episcopi aderant, per quos Hispanis Episcopis vicinis potuit innotescere Aurelianense Concilium. Accedit præterea quòd in Narbonensi provincia post victoriam Clodovechi Gothi diu sederunt: nec enim à Clodovecho superati Narbonenses Gothi, aut expulsi. Per Narbonenses itaque, qui Conciliis Hispanis adesse solebant, etiam diu post victum Alaricum Canones Aurelianenses potuerunt esse noti Hispanis finitimis, sicut & Agathenses, de quibus supra.

Quia verò ab Hispanis Conciliis ad Gallicana transivimus; Agathensi & Aurelianensi Epaunensis Synodi Canones, qui de Monachis idem statuunt, sunt adnectendi; ex quibus efficimus, quod observandum, in soliditate Galliarum idem ius receptum, ut scilicet Episcopi plenam in Monachos & Monasteria potestatem haberent. Agathense nempe Concilium id primum in Gallia Gothica statuit: Aurelianense sub idem ferè tempus in universo Clodovechi primi regno (plenissimum enim fuit) idem statuit. Consentit Epaunense eodem tempore in regno Burgundionum sub Sigismundo convocatum. Quod ergo in universa Gallia ius obtinuit, non debet unico Concilio Ilerdensi cedere, quod & tantum provinciale à Sergio Tarracōnensi Metropolitano convocatum: quamvis, ut antea notatum, illo Concilio non solvatur in omnibus lex diocesana, sed in oblationibus tantum; in reliquis illibata & integra mansit Episcoporum autoritas & lex diocesana, ut ipsa Concilia Hispaniarum post Ilerdense habita liquiddò probant: Barcinonense nempe, quo generaliter statuitur de Monachis id observari, quod Chalcedonensis Synodus statuit: Toleranum I V. *can. i. C. xviii. Q. 1.* & Hispalense secundum. Denique si lege diocesana illo *canone* Ilerdensi Monasteria generaliter soluta sunt per orbem universum; cur toties Gregorius I. Monachorum res & bona eximit post Ilerdense Concilium? Cur in *can. pen. c. ult. xviii. Q. 1.* pro rebus Monasterio oblatis xenia, eulogiæ & servitia præstantur? Cur postremò in 1. Marculphi *formula* reliqua Monasteria, præter exempta, muneris loco aliquid Episcopo præstare pro oblationibus tenentur, sicut & parochiæ, ut ibi exprimitur?

[Quia & ipse Honorius III. quamvis primus distinctionem inter legem Diocesanam & legem Jurisdictionis à veteribus Interpretibus, & maxime Hugutione ad *can. 1. x. 2. 1.* excogitatam usurpaverit in *cap. dilectus de Offic. Ind. ordinarij*: ad cujus sensum in *cap. 1. de verbo signif. in v. 1.* aliquid exigi dicitur legis Diocesane nomine: in *Cap. tamen ult. de Capellis Monachorum* agnoscit quosdam Monachos lege diocesana, id est Episcopali jure Archiepiscopo Burdegalensi subjectos. Quo loci male Glossa legem Diocesanam, legem Jurisdictionis interpretatur.]

Itaque ut concludamus, five de Clericis, five de Monachis & Laicis quærat, nihil aliud esse constat legem Diocesanam, quam jurisdictionem & potestatem Episcopalem, jus diocesenum, jus commune, quod in spiritualibus habet in universa diocesi Episcopus. Eadem figura loquendi in *cap. Pastoralis de Officio Ind. ordinarij. Lex Metropolitana*; in *l. 16. C. de Sacros. Ecclesiis*, privilegium *Metropolitanum*, vel *Patriarchicum*; *ius Metropolitanae autoritatis* apud Hincmarum in opusculo contra *Hincmarum Laudunensem cap. 36.* Quibus verbis universum jus, vel Episcopi, vel Metropolitani, vel Patriarchæ comprehenditur: τὴν ἐπισκοπικὴν vocant Concilium Nicæn. *can. 6.* & Constantinop. *l. can. 1. & 2.* Et hæc de lege Diocesana sufficiant, quam ideo prolixius explicavi, ut illas vocum novitates devitarem, quibus à lege jurisdictionis lex Diocesana separatur.

Obtinuit opinio Hugutionis generaliter; & sic error fecit jus.

Exemplo ex nominum confusione & ignorantia, rerum & disciplinæ exorta est perturbatio: ita ut hodie vulgò credatur, Monachos lege Diocesana solutos esse, non autem jurisdictionis. Quam distinctionem merito Innocentius IV. doctissimus Pontifex admiratur, ut novam & incognitam ad *d. Cap. dilectus extra de Officio Indic. ordinarij.* Indicavit primus hunc errorem doctissimus Antecessor Joannes à Costa præceptor meus, à quo plurima in utroque jure singularia me didicisse, nisi libens & bona fide agnoscerem, ingratiſſimus forem. Illustrandæ & confirmandæ præceptoris sententiæ gratia, multa collegi partim ex jure Canonico, partim ex certa fide & veritate historiæ Ecclesiasticæ, præsertim Gallicanæ; ita ut omnis in posterum dubitandi occasio sublata videatur.

C A P. II.

De Exemptionibus.

De exemptionibus Canonici **T**RACTATUS de libertatibus & exemptionibus Monasteriorum ad benignitatem, stricta juris ratione insuper habita, vergit & inclinatur. Sicut enim jure Civili placuit in omnibus rebus præcutorum & Ecclesiarum Collegiarum, viſiarum quædam indulgere compellit, οὐκ ἀποκρίσεις ἀπὸ οἰκονομίας ἔχοντες de Innocentij *III. epist. 336.* [ut Cyrillus ait in *can. 15. 1. 2. 7.*] Et hæc est illa dispensatio οὐκ ἀποκρίσεις, quam antiqui Patres adco-

celebrant ; per quam sæpè difficillimis temporibus in Ecclesia pax & *lib. 1. Registr.*
 unitas servata est. *& lib. 2. epist.*

139. 211. & 270.

cap. cum inter 5. extra de Consuetudine in antiqua. Cujacium ad *cap. 12. de Præscript.*
Chopinum lib. 1. de sacra Politia tit. 5. num. 8. A Costa ad *cap. 13. de Offic. Ind. ord.*
Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ tomum 2. p. 1046. & seqq. Earumdem *Tractatus* in
fol. pag. 348. & seqq. De Marca *lib. 3. de Concordia cap. 10.* Adde de recentibus exem-
 ptionibus Innoc. III. *epist. 117. 171. 193. 194. 280. 328. 338. & 480. Libri 1. Regi-*
stri. Lib. verò 2. epist. 73. 76. 90. 92. 97. 98. 99. 108. & 109.

Huic dispensationi & œconomiz, exemptionum jura meritò tri-
 buerimus : quod & Goffridus Vindocinensis ostendit in *tractatu* ad
 Calixtum Papam, *qualiter in Ecclesia dispensationes fieri debent*, his
 verbis. *Possunt etiam & debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum*
& Monasteriorum Consuetudines immutentur &c. Ad illas exemptio-
 nes pertinent dictum *cap. 17. de prescriptionibus, & cap. 17. Ex ore*
extra de privileg. & excess. quæ interpretanda suscepimus. Sed ut
 ordinem ab initio propositum observemus ; capite primo docuimus
 jure communi & lege Diocesana Episcopum Vvigor niensem Mona-
 sterium Eveshamiz, & Ecclesias spectantes ad Monasterium sibi
 vindicasse. Contra verò Abbas & Cœnobium exemptiones & privi-
 legia, sibi concessa dudum à duobus Regibus Angliæ in ipsa funda-
 tione, ut loquitur *dict. cap. 17. de privileg.* allegabat, & à pluri-
 bus Pontificibus diversis temporibus confirmata. Regum itaque simul
 & Pontificum privilegiis muniti Monachi Eveshamenses Episcopo
 proprio se subtrahebant. Similia privilegia Regum & Pontificum in
 Anglia Monasterium sancti Albani & Vvestmonasteriense sub Henri-
 co III. sibi vindicabant, ut ex Matthæo Paride constat. Imò &
 Henricus III. lite exorta inter Dunelmensem Episcopum, & Abba-
 tem sancti Albani eam composuit, ut ex eodem autore colligitur.

Plura hujusmodi privilegia deprehendere licet in Historia Ecclesia-
 stica Angliæ. Frequentissima enim fuerunt in Anglia : qua de re con-
 queritur Archiepiscopus Cantuariensis in *epistola 68.* apud Petrum Ble-
 sensen. Quin & vanalia, sicut & S. Bernardus : imò & falsa plera-
 que ait fuisse his verbis in fine *epistolæ. Falsariorum prestigiosa mali-* Adde quæ di-
tia ita in Episcoporum contumeliâ se armavit, ut falsitas in omnium cimus infra hoc
ferè Monasteriorum exemptione praveat ; nisi in decisionibus & exami- cap. 5. adnotant,
nationibus faciendis index, veritatis exactor districtissimus intercedat : de canonibus
 qualis memoratur Innocentius III. in eleganti specie *cap. 6. de fide* à Gratiano fal-
instrumentorum ; & Godefridus Episcopus Ambianensis in contentio- satis, & sus-
 ne Monachorum sancti Vvalerici, cujus meminit doctissimus Jurerus *pectis.*
 ad *epistolam Ivonis 65.* Mirum tamen nemini videri debet plurima Adversus Mo-
 Monasteria in Anglia fuisse exempta, si summorum Pontificum in nasteriorum ex-
 illo Regno jus & potestatem expendat, & in memoriam revocet Au-
 gustinum à Gregorio primo in Angliam restituendæ Religionis immensa privi-
 causa missum, Monachum fuisse, plurima Monasteria fundasse ; imò legia, vide
 & in plerasque Cathedrales * Ecclesias Monachorum, non Canonico-
 rum vel Clericorum Collegia induxisse : unde aliquando idem erat *licum*, inscrip-

tum, *Le Ro-* Abbas, qui & Episcopus, ut notant Cujacius [& Joannes à Costa]
man de la Ro- ad cap. 9. de judiciis. Et in eam rem singulare est rescriptum quod-
se, en la descrip- dam Alexandri II. † quod extat apud Eadmerum *historia sui saculi libro*
tion du Faux primo, qui & observat multis annis post Augustinum, jure quodam
Semblât, Guil- postliminij omnes circiter, qui ex Clericali ordine per regem Vvi-
lelmum Neu- lelmum primum in Anglia constituti Pontifices erant, Rege & Prin-
brig. lib. 4. cipibus regni consentientibus, molitos esse eliminare Monachos, qui
cap. 25. Guil- in nonnullis Episcopatibus Angliæ ab antiquo vitam agebant, sed
lelmum Ty- frustra: Lanfranco Cantuariensi Archiepiscopo contra obnitere, ad
rium lib. 18. quem rescriptum, de quo supra, Alexander direxit, quo privilegia
cap. 3. & 6. Vin- Monachorum in Angliæ Ecclesiis confirmantur. [Et in simili causa
centium Bello- videndum est rescriptum Celestini III. apud Baronium ad *ann. 1197.*
vacensem in num. 14. tomo ult. p 1107.] Et hæc sufficiant ad illam decretalis nostræ
Speculo lib. 29. partem, quæ loquitur de exemptionibus in Anglicana Ecclesia re-
cap. 71. Ivo- ceptis.

nem Carnoten-

sem *epist. 95.* & Aurelianensem Constitutionem *articulo 11.*

* Vide quæ diximus ad *cap. 9. & 11. de vita & honest. Clericorum.*

† Vide Alexandri privilegium in *Notis Seldeni* in Eadmerum pag. 165. & 206.

Quia verò turpe est ingenuo & liberaliter educato viro jus Civita-
 tis, in qua versatur ignorare; exemptionum jura, earum initia &
 progressus in Gallia nostra exponemus. Antiquæ exemptiones, privi-
 legia, seu libertates Monasteriorum hac ratione & forma solebant
 peti & concedi. Ad petitionem Regum, vel fundatorum Episco-
 pus, in cujus diœcesi Monasterium situm erat, adhibito Cleri &
 fratrum consilio & consensu, libertatis privilegium primò concede-
 bat; quod deinde frequentissimo Episcoporum Concilio, aut saltem
 plurium Episcoporum, Clericorum, & aliquando etiam Abbatum
 subscriptionibus firmabatur. Hujusmodi verò privilegiis hac forma
 impetratis & confirmatis, Reges nostri consensum accommodabant
 & concessionem largiebantur, in quibus sigillatim & per partes sin-
 guli articuli recenscebantur & confirmabantur: qui tamen articuli
 omnes ad liberam Abbatis electionem pertinebant, quæ congrega-
 tioni permittebatur, & ad liberam rerum & bonorum Monasterij
 oblatores administrationem & dispositionem: Regula, quæ à funda-
 tore ipsius Monasterij constituta fuerat, in omnibus custodita; salva
 Episcoporum in reliquis omnibus competenti & canonica jurisdic-
 tione in Monachos. Regum itaque simul & Episcoporum liberalitate &
 autoritate exemptiones concedebantur, juxta constitutionem Ponti-
 ficum per Regalem sanctionem, ut Marculphus ait in *formula prima.*
 Nullius præterea consensus & autoritas desiderabatur. Probantur ea,
 quæ diximus, autoritate veterum exemptionum Gallicanorum Mo-
 nasteriorum, quarum aliquas edidit doctissimus & nunquam satis
 laudatus Interpretes Marculphi. Plures ex *M. S. Codicibus* erutas de-
 bemus clarissimo Sirmondo, quarum aliquot peritissimè inter Syno-
 dos collocavit; quia in Synodis concedi solebant: imò & aliquando
 Synodi ad id tantum specialiter convocabantur. Ex illis libertatibus

IN CAP. AUDITIS DE PRÆSCRIPT. LIB. II. DECRETAL. 265
& exemptionibus quatuor antiquissimas attingam, ex quibus reli-
quæ deinde prodierunt, & in referendis singulis ordinem temporum
sequar.

Occurrit primò Lerinensis, quæ generaliter *Concilium Arelaten-
se III. in causa Fausti* inscribitur; & specialiter *Institutio*, sicut in
appendice Gregorij Turonensis initio; & apud Goffridum Vindoci-
nensem *Sermone ultimo* sub finem his verbis. *Sapientis verò Bene-
dicti Institutio sancta, suavis & levis est, & matre virtutum discretio-
ne videlicet plena. Antiquorum sanctio Patrum quasi veteris legis cultor-
es habuit.* Ex his locis satis intelligitur, cur *Institutionis* titulo no-
tetur illud Concilium, quia nempe illa formatur Monasterium Leri-
nense. Confirmat autem Concilium istud Arelatense, quod suprà di-
ximus, in concedendis hujusmodi privilegiis Concilio fuisse opus,
non quolibet, sed frequentiori. Celeberrimum enim fuit, convo-
catum à Ravennio Arelatenfi Episcopo, cui plures Episcopi adfuerunt,
inter quos primus numeratur Rusticus Narbonensis. Causa verò agi-
tabatur inter Episcopos Theodorum, Valerianum & Maximum, &
inter Faustum Abbatem Lerinensis insulæ. Licet autem inter illos
tres Episcopos agitari causa videatur, in sententiæ tamen prolatio-
ne solius Theodori fit mentio. Difficultas oritur, cujus sedis Epis-
copus, sed ex *epistolis* Leonis Papæ, & aliis non inanibus conjectu-
ris Foro-Juliensem fuisse non dubito; sicut & Leontius, qui ejus de-
cessor vocatur in hoc Concilio, celebris famæ Episcopus, Hilario
Arelatenfi post ejus præsumptionem consiliarius & inspector apposi-
tus à Leone, *epistola* 89. Leonis in *fine*. Theodorus autem iste Fo-
rojuliensis Episcopus, antiquus Abbas nominatur, quod & confirma-
ri videtur à Cassiano *præfatione in septem ultimas Collationes*, ubi &
Leontij decessoris Theodori meminisse videtur his verbis. *Totidem
& nunc vobis, ô sancti fratres Ioviniane, Minervi, Leonti & Theo-
dore, credidi cōsecrandas; posterior si quidem vestrum illam cœnobiorm
sanctam atque egregiam disciplinam in provinciis Gallicanis antiqui-
rum virtutum distractione fundavit, &c.* De Ravennio Arelatenfi Epis-
copo, qui Synodum convocavit, eique præfuit, ex ejusdem Leonis
epistolis & ex Hilarij *vita* constat, eum successisse Hilario, & post
ejus obitum Arelatensem Ecclesiam rexisse. Quatuor istorum Epis-
coporum sedibus indicatis, aliorum, qui Concilio interfuerunt, se-
des conjicere non erit operosum, videlicet Maximum Rejorum; Va-
lerianum fortè Cemeliensem fuisse Episcopos, sed de his satis.
Opus autem idèd fuit aliquot Episcoporum & sedes & tempus, quo
vixerunt investigare, quia in hoc Concilio Arelatenfi III. sola Epis-
coporum nomina inseruntur, sedium & temporis mentione omissa;
plurimum autem interest, in originibus Ecclesiasticæ disciplinæ execu-
tiendis utriusque rationem habere.

Sequitur inspicienda litis origo & causa, quæ in Concilio non tam
explicatur, quàm conjicienda relinquitur. De remedio enim scandali,
quod in Monasterio insulæ Lerinensis obortum fuerat, inter Episco-
pum & Monachos Episcopo subditos pertractantes prudentissimi Pa-
tres, memoriam omnem jurgij & domesticæ contentionis potius quàm

litis auferendam & abolendam æquius esse duxerunt, quam posteris prolixius & accuratius tradendam. Ex tenore tamen & contextu, sed præcipuè ex ipsa sententia colligitur, quæsitum fuisse de auctoritate & potestate Theodori Foro-Julienensis Episcopi in Faustum Abbatem & Monachos Lerinenses. Non satis morigeros & obsequentes esse conquerebatur Episcopus. Contra verò Abbas & Monachi non ita benignum & liberalem esse rebus ipsis, quam verbis Theodorum Episcopum innuebant. Querelæ & jurgio à peritissimis medicis hoc adhibetur remedium, ut Theodorus ad recipienda satisfactionum remedia properaret, & sanctum Presbyterum Faustum Abbatem Monasterij supradicti, indulta si qua illa esset culpæ venia, in pristina pace toto charitatis affectu reciperet; & vice mutua Abbati & Monachis solitam conlationem, ut piam ac necessariam, solaria scilicet & præbita, in quo usus exigeret, plenissimè exhiberet. Solebant enim Episcopi ad victum necessaria non tantum Clericis, sed etiam Monachis liberaliter suppeditare, *can. 38. Concilij Toletani IV.* Postea enumerat jura, quæ in Monachos Episcopis competunt: item ea quibus per exemptiones solent liberari; in quibus hæc distinctio observatur, ut laica omnis Monasterij multitudo & congregatio ad solam ac liberam Abbatis proprii curam, ordinationem, dispositionem pertineat: Clerici verò ad ordinationem Episcopi debita subjectione respiciant; quibus verbis Monachos nondum promotos, laicos vocat, ut antiqua Concilia.

Operæpretium esset in singulis verbis elegantissimi Concilij immorari: spirat enim antiquitatem veram & sinceram; sed ea in aliud tempus omitemus. Adnotasse sufficiet pleraque jura, quæ ibi recensentur, repeti in sequentibus exemptionibus & privilegiis Monasteriorum, & à doctissimis viris explicata fuisse.

Post Lerinensis cœnobij privilegium, Agaunensis Monasterij mentionem fieri ratio temporum exposcit, quod Monasterium S. Mauricij Agaunis vocat Clodovæus II. in *præcepto de libertate Monasterij sancti Dionysij*. Hoc Monasterium solerti cura cum domibus basilicisque ædificavit Sigismundus rex Burgundionum, Gundobaldi filius: & ab Avito Viennensi cæterisque Episcopis, qui erant in regno Burgundionum, privilegium, quod Agaunensi Monasterio concesserat, Concessa, v. g. Miciacense in jussit confirmari, ut docet Gregorius Turonensis *lib. 3. cap. 5. & Annalibus Aurelianensibus*, illud, quo confirmatum est privilegium cœnobij Agaunensis, non extat. S. Joannis Reomaensis, vulgò Monstier S. Jean, quod est antiquissimum Burgundiae Cœnobium, & S. Petri vivi Senonensis.

[Chartarum verò foundationis fit mentio apud Avitum Viennensem in *Notis* pag. 26. Meminerunt quoque And. Du Chesne in *Sigismundo*, & Josias Simlerus in *Valesiæ descriptione*; ubi & dicitur filios Clodovæi confirmasse Sigismundi foundationem.]

Sequitur tertium privilegium, quod continetur in Concilio Valentino secundo. Observandum autem occasionem convocandi Concilij referri ab Autore *supplementi historiae Gregorij Turonensis* his verbis. *Anno vicesimo quarto regni sui (Guntheramnus rex scilicet) divino amore Ecclesiam beati Marcelli, &c. ædificari jussit, ibique Monasterium condidit, ipsamque Ecclesiam rebus plurimis ditavit, Synodum quadraginta*

quadraginta Episcoporum fieri præcepit, & ad instar institutionis Monasterij Sanctorum Agaunensium, &c. Hujus Synodi conjunctione Monasterium sancti Marcelli Guntheramni institutione formandum curavit. Hæc institutio habetur in Synodo Valentina secunda, quæ juxta imperium gloriosissimi Guntheramni regis convenerat. Decernit autem, ut si quid Basilica sancti Marcelli, vel sancti Symphoriani, vel quibuscumque locis, vel servientibus idè per quascumque auctoritates, vel scripturarum Epistolas præfatus dominus Rex & filius ejus contulerint in quoscumque Monasterij usus, vel conferre voluerint, neque Episcopi locorum, neque potestas regia quocumque tempore successura, de eorum voluntate quidquam minorare aut auferre præsumat. Ibi quod de locorum Episcopis dicitur, convenit planè cum Ilerdensis Concilij can. 3. Ea qua in jure Monasterij de facultatibus offeruntur, in nullo Diocesana lege ab Episcopis contingantur. Utriusque loci comparatione constat verissima esse, quæ capite primo de lege Diocesana disseruimus. [Consule Historiam Reomaensis Cœnobij.]

ULTIMO loco Luxoviense privilegium connumeratur tam à Marculpho, quàm Bertefrido Episcopo Ambianensi in privilegio ab eo concessio Monasterio Corbeienfi, & plurium Episcoporum subscriptionibus firmato. Rectè verò ultimo loco refertur, quia Luxoviense Monasterium, post illa tria Monasteria suprà numerata, fundatum est. Autor verò & primus Monasterij institutor reperitur sanctus Columbanus, qui ex Hibernia in Galliam profectus sub Sigiberto primo, ex cujus præcepto petiit Heremum in partibus Burgundionum, quæ Vosagus appellatur. Et cùm jam multi Monachi se in ejus contubernium & societatem adjunxissent, in ea Heremo commodum locum elegit Monasterio condendo, quod Luxoviense appellatum à Luxovio castro nobilissimo, quod in ea Heremo olim munitissimum erat. Sanctus Columbanus Monachos ibi instituit, & canonem sive regulam, quam sequerentur, præscripsit. Privilegium tamen Luxoviensis Monasterij, cujus Marculphus & Bertefridus mentionem faciunt, hodie non extat. Concessum verò videtur, si conjecturæ locus sit, à Clotario secundo; impetratum verò ab Eustasio, quem Monasterio Luxoviensi in Italiam secedens Columbanus præfecerat. Clotarius enim secundus erga Columbanum & Eustasium fuit optimè affectus, & precibus Columbani incitatus, omni præsidio Luxoviense Monasterium communire studuit, annuis censibus ditavit, fines ejus undique pro venerabilis Eustasij voluntate auxit. Imò & cùm Episcopi nonnulli & Monachi, inter quos præcipuus Agrestinus Luxoviensis Monachus, Columbani regulam calumniarentur, Clotarius diù eos redarguere & reprimere tentavit; sed cùm prævalere non potuisset, statuit ut Synodali examinatione probaretur: idèoque regali auctoritate emanante, Episcopi Matisconem convenerunt, & causa cognita regulam Columbani confirmaverunt. Et hæc omnia colliguntur ex scriptis Jonæ Monachi Bobiensis [in Bibliotheca Leuvenensi,] qui Columbani & Eustasij vitam conscripsit, & eodem ferè tempore floruit.

V. infra cap. 5.
§. adnotandum
etiam.

Gallonius de
Monachatu
Gregorij pag.
29. & 30.

Columbani regulam & alia quædam opuscula inter Auctores panegyricos edidit Goldastus ex Blioth. Germa-

niæ, ex cujus Columbani discipulis fuit S. Gallus, qui celeberrimum sancti Galli Monasterium condidisse vulgò creditur.

Similem exem- Ex illis privilegiis & libertatibus Marculphus formulam primam con-
ptionem vide texuit, cui & adjecit Concessionem, seu præceptum Regium, quo
Stradensis Mo- hujusmodi libertates recensebantur, ut ait, & confirmabantur. Ex
nasterij in pa- quibus constat verissimum esse, quod asserimus, Regum edictis &
go Bituricensi, concessionibus præmuniri privilegia, ab Episcopo proprio & dein-
vulgò S. Ge- de à Synodo concessa, vel confirmata: falli verò & errare juris Ca-
non, in vita nonici Interpretes, qui concessionem Regum in temporalibus tantum,
S. Genulphi non autem in spiritualibus locum habuisse volunt. Frustrà enim si
lib. 2. cap. 6. 7. tantum ad temporalia pertinerent, post concessionem Episcopi pro-
2. 9. pag. 31. prius, post Synodi confirmationem impetrantur: frustrà in eis tam
& seqq. in Bi- anxie jura Episcopalia singula recensentur. Et ut omnis materia &
blioth. Floria- occasio cavillandi præcidatur, alia erat formula, & alia observabantur
censi. Adde re- in concedenda immunitate in temporalibus tantum; alia longè, si con-
centiorem in cedenda foret immunitas à Regibus nostris tam in temporalibus,
vita Ivonis quàm in spiritualibus. Unde à Marculpho illæ formulæ apertissimè ita
Carnotensis, separantur, ut *Prima libri primi*, quæ Episcopi proprii privilegium
datam in fun- continet, de spiritualibus tantum loquatur, id est de juribus Epis-
datione Mo- copo, jure Canonico competentibus. *Secunda* continet concessionem
nasterij Cano- Regis ad hoc privilegium, & in ea non tantum de temporalibus, id
nicorum regu- est de fisci juribus remittendis agitur; sed etiam de spiritualibus*, id
larium S. Quin- est de juribus ab Episcopo Diocesano remissis. Tertia, quæ vocatur
tini, quibus confirmatio de emunitate, ad jura fisci & ad temporalia tantum per-
Ivo præpositus tinet. Quin & in *Cap. Auditis. de præscriptionibus* suprà exposito, ubi
fuit. Adde & de juribus Episcopalibus agitur nominatim, ait Innocentius, *si Ec-*
exemptionem clesie, de quarum exemptione agebatur, forent illa, de quibus mentio
Abbatie de Ri- fiebat in privilegio Regum, non esse dubitandum de libertate & exem-
bodimonte, cu- ptione illarum. Addamus ex Concilio Sueffonico III. sub Carolo
jus Autor Phi- Calvo, Abbates regiam clementiam & Synodalem adire pietatem so-
lippus I. anno litos, pro privilegiis Monasteriis impetrandis, quibus sub tuitione
Ch. 1084. pag. Regia atque Apostolica & Synodali defensione, perpetuò munirentur.
642. Gallie Atque hanc auctoritatem & potestatem Regum & Principum in Mo-
Christianæ. nasteria nemo mirabitur, si attendat Canones Concilij Chalcedonen-
* Adde Char- sis, qui ad statum Religiosorum pertinent, non ab ipsis Patribus Con-
tam Ludovici cilij primùm emanasse; sed à Martino Imperatore Patribus oblatos, &
Regis filij an. exceptos & laudatos ab omnibus Episcopis cum hujusmodi accla-
939. ubi hæc mationibus; *Hæc fide digna sunt, Sacerdoti, Imperatori multos annos,*
verba notanda. ut constat ex *Actione sexta* Concilij Chalcedonensis. Legitimam
Apostolicæ Sedi istam Principum potestatem, ut indicavimus, in *hoc cap.* Innocen-
ad tuendum, non tius III. in Regibus Angliæ agnovit: in nostris verò Regibus plures
ad dominandum Summos Pontifices eam & laudasse & probasse ostendimus.
subjugavit. Bi-
blioth. Cluniacensis pag. 6. & ibidem observa illud privilegium confirmatum ab
Agapeto Papa. Junge exemptionem Fuldenis Monasterij à Pipino concessam inter Boni-
facij Moguntini Epistolas, 151.

Diximus ab Episcopo proprio & Synodo concedi primò privilegia & libertates, deinde à Regibus confirmari: quo jure, ut suprà ostendimus, diù Gallia usa est. Sed ut major autoritas accederet, non crediderunt aliqui Abbates se satis esse munitos adversus jus commune & legem Diœcesanam; nisi & Summorum Pontificum præsidium, tutio & confirmatio accederet, quam ab initio quidam tantùm & parcè, deinde certatim ferè omnes exquisiverunt. Licet autem liquidò non constet, quo tempore hujusmodi confirmationes cœperint peti: non levis tamen est suspicio post Gregorium primum, vel primam, vel inter primas esse numerandam illam, quam Adeodatus Papa Monasterio sancti Martini Turonensis concessit ad petitionem Ægyrici Abbatis, Romam in hanc causam profecti. Oritur suspicio ex his verbis. *Parumper autem ambigimus, idcirco quod mos atque traditio sancta nostræ Ecclesiæ plus non suppetat à regimine Episcopalis providentie Religiosi loca secernere*, &c. Ex his verbis & sequentibus, quæ sunt notatu dignissima; discimus ordinem & formam concedendarum exemptionum superiùs expositam, & antiquam esse & solemnem, & Pontifici summo Adeodato valdè probari. Nec enim abscessè & indicta causa statim confirmationem indulget, sed matura deliberatione habita. Primum enim ait Pontifex ab Ægyrico Abbate Crotberti Turonensis Ecclesiæ Præsulis Monachicæ libertatis scripto concessæ exemplaria prolata, in quibus Gallicanorum Episcoporum ad id consensum præbentium subscriptiones subter annexas, se inspexisse S. Dionysij Pontifex asserit, & in fine addit. *Et erga quod & præcellentissimi totius Gallie Reges, ut scripto comperimus, ad reprimendas laicorum infestationes, edicto præmunire idem venerabile Monasterium regali pietate dignati sunt.* Observandum religiosissimè cavisse Pontificem, ne quis allegaret rumoribus & suggestionibus Ægyrici Abbatis aures patulas præbuisse. Ubique enim inculcat Pontifex in singulis articulis ex scripto comperisse ea, quæ proponebantur, secundùm morem Ecclesiæ solemnem, maximè in Gallia usurpatum, ut ex scripto omnia memorarentur, ut constat ex cap. 1. de libelli oblatione. Tandem his omnibus concessionibus motus Pontifex, *Propterea & nos* (inquit Adeodatus) *erga quod iidem fratres nostri reverendissimi presentes conferre providerunt, simili censura ex autoritate profecto Apostolorum Principis identidem firmari concessimus.*

In tomo 2. Concil. Galliæ Fuldrado Abbati concessum est habere Episcopum specialem. Item S. Martini Turonensis Abbati, cuius quidem meminit Moperæ ad cap. 2. de privileg. & excessib. Pri- vil. Massonius etiâ in vita Adeodati de pri-

vilegio Turonensis Ecclesiæ loquitur, quo specialem habeat Episcopum. Sed hunc morem, Episcopo illo decedente, sustulit Urbanus II. & jussit eorum omnes causas Romæ discuti in posterum, illo speciali Episcopo sublato.

Huic privilegio & confirmationi plures aliæ confirmationes adjungi possunt, quas non ita difficile est investigantibus reperire, in quibus omnibus Episcopi proprii & aliorum Episcoporum concessionis, simul & Regiæ autoritatis nominatim fit mentio; quibus præcedentibus non denegat Pontifex confirmationem. Tot autoritatibus & concessionibus roboratæ exemptiones non possunt ampliùs convelli, & Monasteria Propriam suæ libertatis habent munitionem, & Pontificale

decretum, Regumque immunitates; Romanique Pontificis constitutum, inviolabilem perpetuis obtinent temporibus firmitatem, ut loquitur Nicolaus I. in fine *privilegij libertatis* Monasterio sancti Karilefi concessi, in cujus initio Caroli Regis pietatem in defendenda libertate illius Monasterij commendat. Idcò verò ex pluribus privilegiis istud eligo, quia contradicção judicio, renitente Episcopo Cœnomansenfi Roberto editum est, & accuratè concedendarum exemptionum formam complectitur: cui adjungi potest ejusdem Nicolai doctissimi Pontificis privilegium Monasterio Corbeienfi concessum. Ex his constat eadem privilegia sæpiùs renovari & instaurari solere. In *privilegio* enim *Corbeienfi* Nicolaus I. ait, idem privilegium concessisse decessorem suum Benedictum III. in *privilegio* verò dicti Monasterij S. Karilefi accuratiùs Pontifex enumerat privilegia antea concessa dicto Monasterio; *Quia*, ut ipse loquitur, *Episcopalis ambitio Monasterium illud in servitutis jus evindicare conabatur*. Quæ ratio potest addi his, quæ diximus, cum de geminata impetratione privilegiorum ageremus. Hæc sufficiant de modo & forma obtinendæ & concedendæ libertatis Monasteriorum.

Antiquioribus privilegiis electionis tantum facultatem, & liberam rerum dispensationem permitti, salva in reliquis omnibus generali & canonica jurisdictione Episcoporum, certum est. Ostendimus in *primo capite*, lege Diœcesana Monasteria non esse liberata; quod & hîc apertissimè confirmabimus. Si enim exempta Monasteria non omninò lege Diœcesana solvuntur per omnia & in omnibus, sed in quibusdam tantum articulis, scilicet in electione Abbatis, & libera rerum dispensatione; multominùs ea quæ non sunt exempta, non poterunt hanc libertatem præsumere. Exempta verò Monasteria in duobus illis tantum articulis liberari lege Diœcesana & jure communi, probamus ex ipsa serie & verbis privilegiorum, quæ superiùs enumerata sunt. In reliquis Canonicus ordo & regularis Episcoporum potestas integra & illibata remanet. In recensendis verò privilegiis ordinem temporum sequemur. Et primò quidem in Lerinenfi, laica omnis Monasterij congregatio Abbatis proprii habet electionem; *regula* quæ à fundatore ipsius Monasterij dudum constituta fuerat, in omnibus custodita. Jura verò Episcopi Forojulienfis nominatim conservantur & exprimuntur, ut constat ex Concilio Arelatenfi III. In Concilio Valentino II. quidquid rex Guntheramnus, vel ipsius uxor & filia Monasterio sancti Marcelli, vel sancti Symphoriani quomodocumque contulerint, vel conferre voluerint, *neque Episcopi locorum, neque potestas Regia, quocumque tempore successura, de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre præsumat*. Quod ad privilegia Monasteriorum sancti Mauricii Agaunensis & Luxovij pertinet, licet non extent, idem tamen jus statutum fuisse ex Marculpho & Berthefridi privilegio, & ex his, quæ retulimus *capite superiori*, colligere licet. Sed ut inhæreamus ordini temporum, quem nobis ipsi præscripsimus, in *formula* Marculphi apertissimè congregationi Monachorum electio Abbatis permittitur, & ea quæ Monasterio, Regio munere aut privatorum conlaturis, ut ait, offeruntur, integra

& illibata manent. Nec hujusmodi oblationum occasione aut prætextu de Monasterio exempto, sicut de Parochiis aut cæteris Monasteriis, non exemptis scilicet, Episcopus aut Archidiaconus, vel cæteri Ordinatores quidquam audeant sperare aut ferre. Quibus exceptis, Episcoporum jura in *eadem formula*, & in *reliquis exemptionibus* conservantur, & ut difficultatis causa tollatur, sigillatim exprimuntur.

Ad instar illius formulæ reliquæ ferè omnes exemptiones antiquiores composita sunt, quas brevitatis causa prætermittimus, Monasteriorum sancti Martini Turonensis, sancti Dionysii Fontanellensis, Corbeiensis, sancti Karilei, Solemniacensis, & pleræque aliæ. Apertissime verò in Concilio Parisiensi, Monasterio Corbeienti electionis gratia, & rerum suarum dispensatio conceditur. Quod & Summi Pontifices probaverunt in confirmationibus privilegiorum. Adeodatus evidenter in confirmatione privilegij sancti Martini Turonensis, liberam dispensandi licentiam, & Abbatis electionem relinquit. Zacharias, Benedictus III. & Nicolaus idem exprimunt.

Privilegiis & libertatibus enumeratis, Gregorij Magni exemptiones adjungere operæ pretium foret, quarum etiam aliquas Gratianus in decreta retulit in *can. 5. 6. 7. Causa XVIII. Quæst. II.* Plures aliæ in ejus *Registris* supersunt, quæ singularem tractatum meritò desiderant. Aliquid tantum adnotasse nunc sufficiat. Non aliud jus in Gregorianis exemptionibus, si rectè intelligantur, quàm in illis omnibus, quas suprà enumeravimus, constituitur. In hanc rem utilissimum est, quod eruditissimi Romani Correctores monent ad *dict. can. 5. XVIII. Causa Quæst. II.* canonem illum desumptum esse ex decreto Concilij Lateranensis sub Gregorio primo, & ejus magnam partem referri *libro 7. registri indictione prima epistola 18.* scripta Mariniano Episcopo Ravennati, [quæ continet privilegium Monasterij SS. Joannis & Stephani in Classitana civitate, quæ est in Æmia prope Ravennam.] Nec frustra viri prudentissimi illius epistolæ, & Mariniani mentionem injecerunt. Ex illa enim epistola in Concilio La-

Hic Marianus primùm fuerat Monachus, in eodem, quo Gregorius I. Monasterio conversatus, & ex Abbate postea Episcopus Ravennatum

communi concordantique voce sæpius petitus, & à Gregorio I. confirmatus, ut ipse Gregorius refert *lib. 4. Registri epist. 45.* circa annum Christi 595. ut notat Baronius ad *an. 595. num. 75.* qui & *num. 76.* scribit eundem Marianum à Gregorio notari, ut quem honor Episcopalis ex optimo Monacho & Abbate non bonum Episcopum fecerat, ut patet ex *epist. 29. lib. 5. Registri.* Cui tamen reconciliatus est deinde Gregorius, ut ex pluribus *Epistolis Registri* constat.

Ivo parte 7.
cap. 11. ita in-
scribit. *Decre-*
tum S. Gregorij
Papæ. & no-
tant Correcto-
res Rom. ha-
beri in Poly-
carpo, & apud
Anselmum. Vi-
de omnino Pe-
trum Venerabi-
lem pag. 676.
& seqq.

Adnotant præterea Romani Correctores sub finem *canonis* 5. addendam esse *epistolam* 43. *libri* 4. *Registri*; non inutiliter. Si quis enim rectè perpendat, quæ in illa epistola scribuntur, legendum deprehendet. Et *Monasterium* illud nulli ulterius alij, quàm generali *canonicave jurisdictioni* deserviens, &c. Nicolaus I. in privilegio Corbeienfi hoc ita exprimit. *Episcopus* verò *Ambianensis* nullam ex eis accipiat vel exposcat portionem, &c. deinde excipit; nisi quantum *Canonicus ordo* permittit. Sed ne alios Interpretes præter Gregorium primum requiramus, quam in illa epistola generalem *Canonicamve jurisdictionem* appellavit; *lib.* 7. *epist.* 33. districtam & regularem emendationem vocat; competentem regularemque moderationem *libro* 7. *epistola* 65. quod confirmatur *epistola* 67. *lib.* 9. & *lib.* 11. *epistola* 54. initio. Et ut omnis scrupulus eximatur; Canonica illa & regularis *jurisdictio* Episcopo *Ravennatenfi* competere dicitur in illud ipsum *Monasterium*, licet exemptum, ut constat ex *epist.* 22. *lib.* 10. *Registri*. Sed ne quod verum & sincerum est, incrustemus; Concilium illud *Lateranense*, quod Gregorio primo tribuitur, commentitium esse non dubito, ex duabus *Gregorij epistolis* contextum: quod & in quibusdam *M.S.* Episcoporum subscriptiones ex aliis Conciliis, sub eodem Gregorio habitis, repetitæ indicant; & ex eo confirmatur quod non reperiatur in *Registris* Gregorij. Quo argumento Tancredus vetus *Interpres* juris *Canonici*, falsa esse deprehendit quædam rescripta, quæ tribuebantur *Innocentio III.* à quò postea rem ita se habere comperit. [Polycarpo tamen, Anselmo, Ivoni, Gratiano, & etiam] illustrissimo *Baronio*, & *Interpretibus* hætenus impositum est. [Adde quæ supra hoc cap. §. *plura hujusmodi* de falsariis *Monachis* notavi, & *Gregorij M.S. epist.* 69. *lib.* 9.]. Perpetuò autem hoc observandum regulam à *Fundatoribus* *Monasteriorum* constitutam custodiendam esse, ubi scilicet semel probata est; sive sint exempta *Monasteria*, sive non exempta, Concilio *Arelatenfi III.* in fine, & *lib.* 6. *Registri* *Gregorij epistola* 32. & in Concilio *Matifconensi*, in quo de regula *Columbani* actum fuisse superius diximus.

Hætenus de jure antiquo Exemptionum, in quo diutiùs immorati sumus, quia ferè nulla illius vestigia in Decreto & Decretalibus supersunt; licet Galliam eo jure usque ad annum millesimum, & quod excurrit, usam fuisse reperiamus. Imo & anno millesimo quadragesimo, regnante Henrico Francorum Rege, anno nono, *Monasterio Vindonensi* privilegium sub eadem penè forma concessum est. Goffridus Martellus Comes *Andegavensis*, & uxor ejus Agnes in fundatione *Monasterij Vindocinensis* à *Theodorico Carnotensi Episcopo*, convocatis multis aliis Episcopis & Abbatibus, petierunt confirmari exemptionem dicti *Monasterij*, quod construxerant, dotaverant, & ut ipsi loquuntur, *Beato Petro & ejus Romana Ecclesia in patrimonium & alodium obtulerant*. Episcopus *Carnotensis* Clericorum suorum assensu & concessione, in conventu plurium Episcoporum, Abbatum & Clericorum, qui subscripserunt, perpetuam libertatem indulget. Plures deinde Pontifices illam Episcopi concessionem probaverunt, quorum aliquot privilegia accuratissimus *Interpres* Goffridi retulit. Eadem

ferè formula Guillelmus Dux Aquitaniæ Cluniacense Monasterium paulò antè fundaverat. Elegimus Vindocinensis Monasterij privilegium, quia & nullum aliud in Gallia tot & tam insignibus privilegiis ornatum reperitur: & præterea libertatis & immunitatis privilegia integerrima extant, ex quibus constat sicut in antiquis, ita & in recentioribus exemptionibus præcessisse Episcopi proprii & aliorum concessionem, quam deinde summi Pontifices subsequuntur.

Non dubito tamen Summos Pontifices hunc consensum non semper necessarium fuisse arbitratos; imò & reluctantibus & contradicentibus Episcopis, solos exemptiones frequenter concessisse, ut infra dicitur: maximè verò in Anglia, ad quam pertinet dictum Cap. *Auditis de præscript.* ita ut Henricus Spelmanus Anglus in *Glossario* in dictione, *Abbatēs*, ex actis publicis viginti novem Abbates, & quatuor Priores exemptos in Anglia referat, inter quos primus collocatur Abbas sancti Augustini Cantuariensis. Frequentissimas etiam fuisse illas exemptiones in Anglia notat Archiepiscopus Cantuariensis apud Petrum Blesensem in *epistola sexagesima octava ad Alexandrum III.* Similes extant notæ Gallicanorum Episcoporum & aliorum, ut Ivo-
nis *epist.* 36. & 195. contra Goffridum Vindocinensem; ubi & alia exempla doctissimus Juretus refert. [Unde & exemptos Episcopi vocabant Acephalos, in *notis Sirmondi ad Goffridum* pag. 39.] Bernardus etiam ea de re ex professo scribit *lib. 3. de consideratione ad Eugenium*, & *epistola 42. ad Henricum Archiepiscopum Senonensem*. Ex quibus locis Petrus Blesensis, nomine suppresso, verba & sensus mutasse videtur in *dicta epistola 68. & in epistola 90.* [Adde Glabrum Rodolphum *lib. 2. hist. cap. 4. & Biblioth. Cluniacensem* pag. 6. & 7.]

Novissimarum autem exemptionum jura ferè sunt hæc. Inter exemptos & Summum Pontificem nulla media est persona: res & personæ ab omni jure Episcopi liberæ sunt: Abbates exempti ad Concilium ire non coguntur: post benedictionem & consecrationem, professionem & promissionem fidelitatis seu obedientiam Episcopo non præstant: insignia Pontificalia gerunt: Pontificum more, mitra, annulo & sandaliis utuntur, etiam in Synodis: denique nullum alium habent Episcopum præter Romanum Pontificem. In indicium verò perceptæ libertatis à Romana Ecclesia solvebant aliquem censum. Hujusmodi verò exemptiones in foundationibus plerumque concedebantur; unde & aliquando Institutiones absolutè vocantur. Nec illas improbat sanctus Bernardus his verbis. *Nonnulla tamen Monasteria sita in diversis Episcopatibus, quod specialius pertinuerint ab ipsa sui foundatione ad Sedem Apostolicam præ voluntate Fundatorum, quis nesciat? sed aliud est quod largitur devotio: aliud quod molitur ambitio impatiens subjectionis.* Liberalitatis provocandæ gratia, conniventibus oculis, aliquid fundatoribus indulgendum esse, æquitate suggerente, fuit receptum. Hæc omnia colliguntur ex variis foundationum & exemptionum Chartis, ex Decretalibus, maximè ex *titulis de privilegiis*, ex *locis citatis S. Bernardi & Petri Blesensis*, ex *Goffridi epistolis 8. 27. lib. 1. libri 2. epistolis 27. 28. 29. & opusculo decimo.* Quia tamen istæ exemptio-

nes ab arbitrio & potestatis plenitudine Summorum Pontificum pendent; diligenter sunt observanda privilegia. Quid illis concedatur, quibus verbis concipiantur sedulò est attendendum, ne quis ea in re fallatur. Nec enim si qui tantum in proprios & speciales filios Ecclesiæ Romanæ fuerint assumpti; vel simpliciter Ecclesiæ Romanæ annum censum solvant; [vel eis protectio, Mundeburde, Custodia, patrociniū, aut tuitio promissa sit:] ideò exempti ab Ordinarij potestate dicentur. Idem jus erit, si certi articuli specialiter enumerentur, à quibus eximantur. Item si generales illæ duæ clausulæ jungantur, quod in speciales Romanæ Ecclesiæ filios sunt assumpti, & ad indicium perceptæ libertatis annum censum solvunt. Profunt enim illa quidem ad protectionem, non autem ad plenam libertatem: & in certis articulis privilegiati Ordinarij jurisdictioni, quantum ad alia, sunt subjecti *cap. 7. 8. 18. extra de privilegiis, & cap. 10. eodem tit. in vi. [cap. 18. de excess. Prælatorum, & cap. 1. de verb. signif. in vi.]* Addamus nec usum mitræ, quem sanctus Bernardus & Blesensis valdè improbant, certum esse & perpetuum exemptionis signum *cap. 6. de privilegiis in vi.*

Vide *lib. 1. Registri Innoc. III. epist. 194. & Sirmundum ad Goffridum Vindoc. p. 39.*

Causas exemptionum antiquarum & recentium Summi Pontifices tribuunt vexationibus Episcoporum, quas frequentes fuisse olim pluribus epistolis scripsit Gregorius Magnus. Has exactiones & præstationes Episcopi & Clerici honestis nominibus xeniorum, munerum, eulogiarum & consuetudinum prætexisse, ait idem Gregorius *lib. 7. Registri epist. 33. & aliis*, quæ ad Marinianum Ravennatensem Episcopum scriptæ sunt. Speciosa nomina non placent illis quos onera premunt, τὸ μαγνόνον τὰ πρᾶστατος, ἢ τὸς ὁικονομίας ἐνταύτης τὴν δὲ δέσποτα, ut in re simili contra Monasteriorum Exarchos Græci Patres dixerunt. Hujusmodi vexationum & gravaminum causis moti Pontifices eximebant primò Monasteria, libera tantum rerum dispensatione relicta: nec ideò sibi Monasteria applicabant. Quia verò eo remedio fenserunt morbum non persanari; tandem ab omni jure Episcopali quædam tantum, & serò liberaverunt, ut diximus. Ab his initiis indistinctè, etiam sine ulla alia causa, nisi liberalitatis exercendæ, non adhibito Episcoporum consensu; imò & inconsultis & invitis, privilegia plurima Summi Pontifices concesserunt: quod potissimum frequentasse videntur Leo XI. Gregorius VII. Victor III. Urbanus II. Paschalis II. Alexander III. & sequentes Pontifices. Fuerunt etiam aliæ concedendi causæ. Sed istas indicasse sufficiat, quas nec placuisse Episcopis ex eo satis constat, quod plerique eorum contradixerint & insuperhabuerint, in exemptos nihilominus Episcopalia jura exercentes; ita ut contradicto judicio recentia ista privilegia, sicut & vetera, necesse fuerit firmari. Episcopi autem semper causa ceciderunt, dummodo de veritate privilegiorum constaret. Præter ea, quæ in Decretalibus ad hujusmodi judicia pertinent, quæ faciliè inquirentibus occurrent, celeberrima duo judicia in Gallia contra Episcopos in gratiam exemptorum adnotabo. Primum inter Rodolphum Turonensem Archiepiscopum, & Bernardum Abbatem majoris Monasterij, quod tandem absolutum est, pronunciante sen-

tentiam

rentiam Urbano II. in octavis beati Martini, in Concilio Claramontensi anno millesimo nonagesimo tertio, regnante in Galliis Rege Philippo, præsentem Archiepiscopum cum Clericis ejus, & assistente Bernardo Abbate. Totius litis narrationem prolixè retulit Autor *de tribulationibus & angustiis & persecutionibus majoris Monasterij*. Secundum judicium in eodem Concilio reperitur, quod Arvernense vocat Goffridus Vindocinensis. Peractum autem fuit inter Ivonem Carnotensem & Goffridum Vindocinensem Abbatem, quem sibi parum facilem & æquum sæpius indicat Goffridus. Initium, progressum & exitum litis infælicem Ivoni ex *dictis epistolis* licet repetere; cui judicio Goffridus Ivonis successor ægrè, sed tandem acquievit. Plura hujus generis exempla in Decretalibus, & apud alios Autores extant. Summorum tamen Pontificum autoritate, & rebus judicatis adduci non potuerunt Episcopi, ut juri suo cederent, & ab exemptis fatigandis abstinere, ut colligitur ex *cap. 16. & 17. de excessibus Prælat. extra.* Et contra ut fieri solet, exempti vix se continebant. Utrisque modus fuit imponendus in Conciliis generalibus, Lateranensibus duobus, sub Alexandro & Innocentio III. nec tamen destiterunt. Renovata est querela, & Viennensi Concilio terminata. Nondum tamen pax firmari potuit. Iterum enim in Constantiensi & Basileensi de ea re, summa contentione utrinque certatum fuit; quod & aliquando accuratiùs juvabit excutere. Nec certe tractatio ista de exemptionibus multum abhorret ab usu & moribus nostris. Invenit enim locum inter Ecclesiæ Gallicanæ libertates à prudentissimo & peritissimo rerum nostrarum Petro Pithæo digestas; qui & monita quædam publicè ea de re commemorat, edita tempore Basileensis Concilij, [nomine Autoris suppresso; quia pro conservandis exemptionibus contra Episcopos & Clericos inclementiùs & acerbius, ne quid ampliùs dicatur, præcipuè in fine tractatus invehitur.] Superest ut moneam agere me tantum de Religiosorum, non de Clericorum exemptionibus: item exemptiones Monasteriorum strictè adedè concludi, ut nec pertineant ad Ecclesias Monasteriis concessas; nisi nominatim in privilegiis vel concessionibus Ecclesiarum exprimat, ut pleno jure, [sive ut utroque jure] id est tam in temporalibus, quam in spiritualibus Monasteriis applicentur, *cap. Conquerente de Offic. Indicis Ordin. cap. 3. §. in Ecclesiis, cap. 16. 17. & 21. extra de Privileg.* [juncto *cap. 2. de supplenda neglig. Prælat.*] Et hoc est quod hoc nostro Capitulo dicitur, *Pleno jure possidere.* [Quod quidem fusiùs explicatur ad *cap. 10. & 12. de Præb.* ab Joanne à Costa, & à Cujacio ad *cap. 31. eodem tit. junctis can. 1. xvi. Quest. 2. cap. 15. & 18. de Præscript. cap. 1. de Capel. Monach. cap. Constitutus, de Religiosis domibus, cap. 11. Conc. Trid. sess. 25. de Regula. & maximè cap. 13. de sent. & re judicata, quod sumptum est ex epist. 280. lib. 1. Registri Innocentij III. In quibus explicatur, quid per plenum Jus intelligendum sit. Vide quæ scripsimus ad *cap. 10. 12. 30. & 31. de Præbendis.*] Hactenus de origine, causis, forma, progressu & vario usu exemptionum antiquarum & recentium, maximè in Gallia nostra.*

Adde *epist. 14. & 15. Alexandri II.* quæ extant inter Gerberti Epistolæ: & quæ de Cluniacensi, in *Biblioth. Cluniacensi.*

Ecclesia exempta non potest in præjudicium exemptionis à Pontifice sibi concessæ, eo inconsulto, transigere vel compromittere *cap. 5. ex de Arbitris.*

CAP. III.

De Præscriptionibus.

POST expositam narrationem *cap. Auditis de Præscriptionibus*, cuius interpretationem ex professo suscepimus; ne quid in juris questionibus, quæ oriuntur ex facto, perturbatè & confusè traderemus, singulis allegationibus partium singula capita destinavimus. In prima allegatione, *de Lege Diocesana*; in secunda, *de Exemptionibus* diximus; in tertia, *de Præscriptionibus* agemus. Sed more nostro factum præmittendum est. Abbas Eveshamiæ ab initio litis exhibet exemptiones & libertates à Regibus Angliæ & summis Pontificibus sibi concessas. Postea verò ecclesias ad Monasterium spectantes, de quibus potissimum agebatur, pleno jure à se possessas allegat. Incipit ab exemptionibus & à justo titulo, antequàm ad possessionem veniat. Si enim à possessione incèpisset, & deinde titulum & causam possidendi nactus fuisset, non poterat præscriptio procedere hoc jure. Si enim consummata fuisset, quando privilegium impetratum fuit, jure præscriptionis renunciassè videretur: si verò nondum consummata fuit, post impetratum hujusmodi privilegium bonam fidem non habuisse præsumeretur. Qui enim sincera fide & animo domini possidet, certus esse debet de jure suo; non debet ambigere, & titulum quo jus suum confirmet, aliunde emendicare *cap. 19. hoc titulo*. Ex quo, ut & ex *cap. vigilanti* & *cap. ult. eod.* requiritur, ut qui hoc jure præscribit, in nulla temporis parte rei alienæ habeat conscientiam; quam habere videtur qui privilegium impetrat, quod non erat opus, si sibi conscius non fuisset. Rectè ergo & peritè ab Abbate Eveshamiæ titulus & privilegium proponitur, quasi origo, principium & causa possessionis suæ. Eadem forma in celebri causa Monasterij sancti Karilefi & Episcopi Cœnomanici Nicolaus primus ait, Abbatem Regum nostrorum & summorum Pontificum privilegia præmisisse, quæ sequenti possessione confirmabat. Locus in hanc rem summè notandus in *privilegio* concessò dicto Monasterio à Nicolao primo Pontifice. Præterea in dicto *privilegio* tempus ad præscriptionem necessarium liquidò exprimitur his verbis. *In legibus habemus ut omnes questiones infra triginta annos terminum accipiant. De Ecclesiasticis autem causis post quadragesimum annum nulla querela moveri potest, si non intra hoc spatium annorum mota fuerit. Ad leges recurrit, sicut & antiqui Canones can. 2. 3. 4. 5. 6. & passim xvii.*

Q. 3. in qua questione & sequenti Collectorem & Interpretes labi & errare paucis demonstramus. Ecclesia leges publicas suscipere & sequi sæpissimè non aspernatur, quod in hac parte juris apparet maximè. Legibus autem publicis, id est [in Oriente primùm celeberrima] constitutione Theodosij junioris, [ut verisimile est, & inscriptio ipsa legis indicat, quæ extat unica sub titulo *de Actionibus certo tempore finiendis* in *Cod. Theod.* & in *Cod. Justiniani l. sicut 3. de Præscript. 30. vel. 40. an.*] Et deinde in Occidentis partibus,

Explicantur

Questiones 3.
& 4. Causa xvi.

triginta annorum præscriptio antè nescita [propter Joannis Tyrannidem,] proquirata fuit [à Valentiniano III. post receptum Occidentis imperium, *Novella Constitutione de Præscript. 30. annor. omnibus Causis opponenda*, quæ habetur ad calcem *Cod. Theodosiani*,] quæque peremptoriis rubricis omnes lites extinguit, [ut loquitur *Sidonius lib. 8. epist. 6.*] Postea in gratiam Ecclesiarum Justinianus centenariam induxit, [1. *ut inter divinum 23. Cod. de sacros. Ecclesiis & Nov. 9.*] quam deinde sustulit ipse *Nov. 131.* aliqua tamen prærogativa Ecclesiis indulta, ut scilicet adversus Ecclesias non triginta, sed quadraginta annorum possessio necessaria foret: [ne Romana quidem excepta Ecclesia, *Nov. 111. & 131. Cap. 6.* Cujacius ad *d. Nov. & lib. 5. Observat. cap. 5. & Tractatu de Diversis & tempor. præscript. cap. 31.* Quibus locis meritò veterum quorundam Interpretum sententiam, qui Ecclesiam Romanam eodem Jure pariter quadragenariæ præscriptionis usam fuisse censuerunt, solidissimis rationibus confirmat.]

Eodem ferè progressu juris usam fuisse Ecclesiam reperio. Et tricenariam quidem admittit Concilium Chalcedonense Oecumenicum *can. 17.* [qui extat *primus Quæst. 3. C. xvi.*] & plerique Canones, quos suprà retulimus. Quadragenariam verò, quæ est Justiniani, Canones alij agnoscunt, *can. 1. 2. & 3. Causa xvi. Qu. 4.* quam à *Quæstione tertia*, quæ tantum tricennalis mentionem facit, Gratianus hoc commento imperitè distinguit, ut scilicet in *Quæstione tertia* Ecclesia adversus Ecclesiam triginta annis; in *Quæstione verò quarta* Monasterium adversus Ecclesiam non nisi quadraginta annis præscribere permittatur. Nullum tamen discrimen inter Ecclesias & Monasteria in præscriptionibus Autores supra dicti legum & Canonum constituunt. Vera itaque differentia à temporibus & locis desumenda est. A Theodosio juniore usque ad Justinianum in Ecclesia præscriptio tricennalis obtinuit. Sub Justiniano centenaria parum probata in quadragenariam mutata est, & passim recepta in Ecclesia; à qua Gregorius I. non excepit Romanam *dict. can. 2. xvi. Quæst. 4.* [Gregorij tamen Successores, Joannes VIII. primùm in *can. ult. Qu. 3. Causa xvi.* Innocentius in *cap. 13. & 14. Extra de præscript.* & Bonifacius VIII. in *cap. 2. eod. tit. in vi.* centenariam tantum probaverunt in gratiam Romanæ Ecclesiæ.] Hæc de tempore, jure & vario præscriptionum usu rata sunt.

Obstant *canones 3. 4. 6. & 10. d. Causa xvi. Qu. 3.* omnes post Justinianum editi, quibus tamen tricennalis tantum præscriptio admittitur; nulla mentione quadragenariæ facta, nulla distinctione inter Ecclesias & Monasteria adhibita: ut non immeritò generaliter Alexander III. in *cap. 8. extra de præscriptionibus*, spreto Gratiano rescribat, quosdam Canones comprobare tricennalem, Romanam verò Ecclesiam non admittere minorem, quam annorum quadraginta. Innuit tacitè, quod & monuimus, rationem diversitatis à locis esse repetendam, quod verissimum esse ostendo. Canones nempe illi, [qui tricennalem præscriptionem probant], ex Conciliis Hispanis desumpti sunt, in quibus non Justiniani, sed Theodosij Codex

Suidas in voce,
Priscus Emisenus, et Procopius in Anecdot.

Adde omnino
can. 12. Concilij Aurelianensis III. tome 1. Conciliorum Galliarum, ubi summa Capituli contraria est sensui.

ex Alarici præcepto collectus, vim & auctoritatem obtinebat. Quod & apertè colligitur ex *can. 6.* qui repetitur ex *l. 1. C. Theod. de actionibus certo temp. fin.* maximè verò ex *l. 4. cod. Cod. finium regund.* cujus ipsa verba in dictum canonem translata sunt, sensu tamen paululùm inflexo. [Idem ferè dicere liceat ad *can. 12. Conc. Aurelianensis III.* in quo tricennaria tempora repetitioni rerum ablatarum competere dicitur Ecclesiis. Quamvis enim circa tempora Justiniani fuerit habitum; Gallia tamen, ad quam pertinet, non Leges Justiniani, sed Theodosiani Codicis agnovit.]

Ne quid autem ad omnium illorum Canonum intelligentiam desideretur, observandum est in actione generali finium regundorum, seu in actione limitis, quæ per agrimensores & inspectores dirimi solet, varias controversias speciales incidere, de modo, de proprietate, de jure territorij. Incidunt & aliæ, de quibus doctissimus Cujacius *lib. 10. Obs. cap. 2.* tractat, arte & judicio singulari: sed ad istorum canonum explicationem sufficiunt illæ. Controversia de modo, ad quam pertinet dictus *can. 6.* inspectis per mensores terminis publicis, & forma æris publica decidebatur. Nec erat locus præscriptioni contra illa monimenta publica, sive de paræciarum limitibus, sive de provincialibus ageretur, sive majores, sive minores termini; dummodo publici, non privati & proportionales; [quia res voluntaria est. Vide Cujacium ad *l. 7. ff. Fin. regund.*] Status enim publicus antiqua dispositione ordinatus, nulla ratione divelli debet *d. can. 6.* juncto *can. 5. & 7. d. Q. 3. & cap. 4. de Parochiis.* Et hoc jus in Ecclesia universa videtur ubique obtinuisse ab initio. Quia tamen varietate successionum, & arbitrio possessorum fines, vel additis vel detractis particulis sæpissimè confunduntur, obscurantur, immutantur: quod in civili administratione evenit, ut paulatim agri limitati ad occupatorum conditionem reciderint; idem & in Ecclesia per partes videtur evenisse. Ideoque quod primùm in Concilio Hispal. II. *d. can. 6.* statutum [fuerat secundum jus commune]: quod Concilium tantum fuit Provinciale, Bæticæ scilicet provinciæ, cui Isidorus Metropolitanus Hispalensis præfuit: in Concilio Toletano IV. Generali totius Hispaniæ nempe & Narbonensis Galliæ, cui & Isidorus præfuit, iterum & accuratius retractatum; & [hæc distinctio introducta primùm,] ut intra unam & eandem provinciam Episcopus alterius Episcopi diœcesim per triginta annos præcriberet; extra provinciam verò nullo modo: ne, ut aiunt, Patres Concilij, dum diœcesis defenditur, provinciarum termini confundantur. Provinciarum termini, quod notandum. Nam de Paræciarum [& Episcopatum intra unam & eandem provinciam] terminis non curaverunt. Et hoc jure usa est diu Hispania contra jus vetus, de quo in dicto Concilio Hispalensi II. *can. 5. xvi. Q. 3.* ut constat ex Concilio Emeritensi *can. 8.* in quo nominatim derogari videtur dicto *Canoni quinto*, cujus autor dicitur Gelasius. Tandem post multas juris varietates abrogata videtur omnino auctoritas dicti Concilij Toletani IV. & Emeritensis, ab Urbano III. & jus antiquum restitutum, de quo supra; ita ut media illa Jurisprudencia Hispaniæ sublata,

Siculus Flaccus
pag. 17. & 18.
& Hygenus
pag. 213.

Vide Joannem
Fabrum ad §.
præterea quod
per alluvionem
Inst. de rerum
divisione.

Nota fines 40.

juribus apud omnes populos in unam consonantiam reductis ex *cap. annorum spa-*
4. de Parochiis, cujus est Autor Urbanus III. limites tam paræ- tio præscribi ex
 ciarum, quàm provinciarum Ecclesiastica ordinatione publicè statu- *cap. 9. extra de*
 tos præscribere nec liceat; nec aliter præscriptioni locus esse possit, *præscript.* quod
 quàm si limes legitimus non concludat illam Basilicam, de cujus est Gregorij I.
 præscriptione agitur. Ubi verò præscriptioni locus est, tunc verti- Sed de finibus
 tur proprietatis quæstio, quæ potius ad jus ordinarium quàm ad artem privatorum præ-
 mensoris pertinet, sicut vice mutua controversia de modo sive de finibus diorum inter
 & limitibus, ad peritos artis, & ad inspectores magis pertinet, (quo- duo Monaste-
 rum passim mentio in *dictis canonibus*) quàm ad judices. Et hæc ad ria loquitur;
 controversias de finibus & de proprietate. Succedit tertia de jure ter- non de finibus
 ritorij. * Sicut enim in jure civili adempta & assignata proprietate publicis Paræ-
 alicujus prædij, non adimebatur & immutabatur jus publicum ter- ciarum vel E-
 ritorij & jurisdictio, sive districtus; ita & jure canonico, licet tri- piscopatuū vel
 cennalis possessio dioccesim tollat, non adimit tamen territorij con- Provinciarum.
 ventum, quem scilicet antiquus Episcopus retinet, cui per præ- * Territorium
 scriptionem diocesis adempta est ab alio Episcopo *dicto can. 2. xvi.* improprie ac-
Qu. v. can. 3. & 5. in fine xvi. Qu. 3. in quibus conventus men- cipitur pro ipsa
 tio ostendit canones ad Hispaniam pertinere, quam notum est per possessione in
 conventus divisam fuisse: & absolutè conventus pro territorio ac- fine *d. can. 5.*
 cipitur in dicto Concilio Toletano IV. *can. 52.* in cujus initio le. Sed ea verba
 gendum; * *Religiosi propria Religionis*, nempe qui semetipsos à proculdubio
 congregationibus cœnobiorum sequestrant, & nulli Abbati subjecti non esse Gela-
 sibi cellulas constituunt, easque Monasteria nuncupant, suo in eis sij Autoris Ca-
 jure ac libertate consistentes, ut loquitur Cassianus. nonis monui-

Sed ab hoc diverticulo in viam redeamus. Diximus initio tricenn- mus ad *Quæst.*
 nalis præscriptionis Autorem esse non Theodosium magnum, sed ju- *5. C. xvi.*
 niorem. Argumentis, quibus hoc confirmant viri doctissimi, uni- * *Επιόδου*
 cum addo, quod nondum notatum est: & eò validius est quia sup- *κεία.*
 peditatur ab ipso Theodosio juniore in *l. 7. C. Theodos. si certum pe-*
rat. de chirogr. In illa lege, quæ triennio edita est ante *d. l. 1. C.*
de actionibus certo tempore fin. deciditur præscriptione triginta an-
 norum à reo non repelli agentem conditione certi ex chirographo:
 quod secus foret, si vel à Theodosio juniore dicta lex prima, vel à
 Theodosio magno lex aliqua de præscriptione triginta annorum du-
 dum fuisset perlata. Hoc tantum beneficium reo præstatur, si neget
 suam manum esse, & probet triginta annos emensos sub silentio ju-
 diciariæ conventionis; ut ab actore prius debitum probetur, quod
 post probationem tunc reposcitur; remota sequestratione pecuniæ
 postulata, quæ omnino necessaria erat actione ante triginta annos
 inter viventes instituta, ubi reus manum suam negabat litigaturus
 ex falso. Intra civiles istos & legitimos terminos hæc nostra ob-
 servatio videtur coercenda: sed ne quis eos avellere, vel exarare
 præsumat, Alexandri III. autoritate muniemus, qui *cap. 8. de præ-*
scriptionibus statuit his verbis. *Licet quidam canones tricennale præ-*
scriptionem comprobent; Ecclesia tamen Romana minorem præscriptio-
nem, quàm quadraginta annorum non admittit. Ita fit ut in hoc præ-
 scriptionum jure omnia cohæreant, & summorum Pontificum auto-

ritate & diligentia sublata sit omnis diversitas. Et revera in *dicto* cap. 8. Alexander III. temporis; post Alexandrum verò Urbanus III. [cap. 4. de Parochiis] limitum differentias sustulit, ut suprà ostendimus. Nec tamen inferior in hac observatione, sicut & in aliis, illectas spicas jacere, quas si non occupaverint alij, suo tempore legemus.

C A P. I V.

De Interruptionibus Præscriptionum.

C O N T R A exemptionem & præscriptionem, quas cap. præcedenti Abbatem Eveshamiæ conjunxisse diximus, Vugornienſis Episcopus interruptionem, contrarium usum, & contrariam etiam præscriptionem allegabat. Sex autem interruptionis & contrarij usus modos probare nitebatur in locis, quæ dicebantur exempta: processionem Pentecostalem, receptionem & procurationem Archidiaconi, solutionem denariorum sancti Petri, cognitionem causarum matrimonialium, Capellani suspensionem, postremo interdictionem. Tentari potest ex illis sex modis tres tantum ultimos justos esse & legitimos; reliquos minus esse solemnes. Hæc quæstio difficilis est & impedita; quia tamen utilis est & erudita, illam accuratius excutiemus. Observandum præscriptionum interruptionem & usurpationem multis modis contingere, vel amissa possessione ante præscriptionem impletam, vel interpellatione, vel usu contrario domini. Speciales modi interrumpendi suprà enumerati ad usum contrarium pertinent antiqui domini, id est Episcopi, qui juribus Episcopalibus usum se contendit in locis, quæ dicebantur exempta. Contrarium usum dixi: opponitur quippè interruptio præscriptioni, ut contraria. Itaque si usus ille præscriptioni non sit omnino contrarius, sed tantum diversus, non proderit ad interruptionem. Sicut enim jure civili, qui alia servitute, vel alio tempore, vel aliter utitur, quàm in constituenda & imponenda convenit, usus hujusmodi nihil ei prodest; & nihilominus servitutem amittit, quasi omnino non fuerit usus *L. 10. §. 1. l. 11. 17. & 18. D. Quemadmodum servit. amit.* Ita qui usu non contrario, sed alio quolibet interruptit, nihil egisse omnino, non interrupſisse censetur. His cognitis ad cap. nostrum redeamus. Abbas per quadraginta annos post impetratam exemptionem emensos Episcopum juribus Episcopalibus usum esse negat. Contradicit Episcopus, usum se affirmat, & singula jura recenset. Superest disquirendum in singulis. Primum, an sint verè & propriè Episcopalia jura; deindè an Abbatis exemptioni aut præscriptioni, non genere quodam contrarij, sed exquisitissimo & per eminentiam *κατ' ἀπὸ τοῦ* opponantur, ita ut directò exemptioni, vel præscriptioni obstant.

περίοδος in ve- Primum interruptæ possessionis argumentum proponitur Pentecostalis processio, quam à civitate Vugornia in loca, quæ dicebantur exempta, duxerat Episcopus. Quid per processionem intelliga-

cur videndum. *Publica processio*, ait doctissimus Cujacius; *quæ* in *Marmaribus Arundelianis* pag. 42. loco à Seldeno non intellecto. *ἀντιπροσέλευσις* apud Iustin. Nov. 67. Explicatiùs idem in Nov. 123. sub finem, *ἀντιπροσέλευσις*, ait dici in Nov. 67. *publicas rogationes*, *ἀντιπροσέλευσις*, *litania* l. 3. C. de heret. inventum recens Mamerti in Gallia: hæc Cujacius. Ut res intelligatur planè & ex arte, notio varia nominis distinctè est explicanda, & homonymia removenda. Et quidem processus & procedendi, in veteri jure civili & apud antiquiores Autores, remotiores sunt significationes, quàm ut hîc congerantur. Quæ propiùs huc spectant, & ex jure civili novo repetuntur, doctissimi Glossographi ad Julianum exposuerunt Ex jure illo civili novo, licet Autores canonum suam publicam processionem, & procedendi verbum repetierint; sensum tamen immutarunt: imò aliter antiqui canones, aliter novi & decretales accipiunt. Gelasius in *can. certum de Consecratione Dist. 1.* publicam frequentationem interpretatur: [*nostris est praeceptionibus constitutum, ne quis in Ecclesia, aut in ora orio, quod sedis nostra non legitur permissione dedicatum, processionem publicam putaret impendi.*] Idem vocat processionis aditum *can. 26. & 27. xvi. Qu. 7.* juncto *can. presbyteri. Dist. xxiv.* Et quod notatu dignum in *can. 17 Concilij Laodicensi*, *ἀντιπροσέλευσις* vetus Interpres antiquior Gelasio, processionem vertit; Dionysius Exiguus conventum. Et contra in *can. 56.* ejusdem Concilij, *ἐκκλησία* Dionysius processionem vertit; vetus Interpres, introitum. Quæ dicitur publica processio in *epistola 41. libri quarti Registri Gregorij I. in epistola 43. ejusdem libri* explicatur popularis conventus; populorum conventio in l. 10. C. de heretic. Eadem notione in *veteri Ordine Romano* procedere, & processiones passim usurpantur.

Ex his constat antiquitùs in Ecclesia publicam processionem *ἀντιπροσέλευσις*, *ἐκκλησία*, *συναξίς*, publicam frequentationem, popularem conventum, processionis aditum, introitum in Ecclesiam, pro eodem sumi, etiam in *dicta Nov. 67.* si rectè intelligatur, junctis *Nov. 1. cap. 1. 57. cap. 2. & 131. cap. 7.* Apud recentiores autem ut plurimum processio ita specialiter accipitur, cum ab una Ecclesia in aliam Clerus simul & populus progrediuntur supplicationis & orationis gratia: quo casu fateor quidem, opus esse priùs publico conventu & congregatione: ad condictum debet omnes priùs convenire in aliquam Ecclesiam, à quo deinde in aliam labaro Crucis prælato, Clero præeunte, populus procedat orandi causa. Quæ forma ut necessaria præscribitur *Nov 123. cap. 32.* Ita per partes factum est, ut nomen generis speciei vulgò tribuatur. Eadem forma litaniae primò dictæ sunt quælibet preces & supplicationes, quæ in cœtibus publicis celebrandis in Ecclesiis ritè fieri solent, *dicta l. 3. C. de heret. juncta l. 30. C. Theod. eod.* Deinde ad eas, quas vulgò processiones nominamus, *dicta Nov. 123.* postremò ad solemnes & statas [certis anni temporibus] rogationes traductæ sunt. Eadem etiam varietate synaxis, communio, collecta, concio & Missa, pro temporum, rerum & usus mutatione diversè intelliguntur, Vide Gregorium *lib. 2. initio*, ubi indic-

tionis forma

proponitur : & notata ad Sidonij *epist.* 14. lib. 5. & 1. lib. 7. de rogationibus à Mamerto institutis.

--- *Ita verborum vetus interit atas,*

Et juvenum ritu florent modo nata, vigentque.

Sed ut ad processionem publicam redeamus, sive generaliter pro qua libet congregatione & conventu populi, sive specialiter sumatur, ut nunc fit, pro processione in publicum ab una Ecclesia in aliam; jus non videtur immutatum, quia eadem ratio & causa manet, orandi & supplicandi scilicet. Itaque quod in dict. *can. Frigentius* *can. Pia mentis*, & similibus de antiqua processione dicitur, *Processionis aditum Christianis omnibus in commune debere*; idem in nova processione statuendum est. Ex his colligitur processionem, de qua in dicto *cap. Auditis*, non esse jus aliquod Episcopale, sed ad omnes omnino Christianos pertinere; nisi poenis Canonitis inhibean- tur, nisi banno Christianitatis innodentur. Monasteria tamen specialibus privilegiis à publica processione & populari conventu solebant eximi; ut eorum quieti consuleretur dictis *epistolis* Gregorij, & aliis plerisque exemptionis privilegiis antiquis & novis. Eadem etiam jura Ecclesiis quæ ad Monasteria pleno jure pertinent, sensim cœperunt concedi, ut suprà diximus. Et his casibus, obstante titulo exemptionis, privilegio scilicet, interruptio & contrarius usus non sufficiebat, nisi tempore legitimo, id est ad contrariam præscriptionem necessario juvaretur; ut ita jus antiquum privilegio ademptum Episcopus reciperet. Quare rectissimè in *cap. 17. de privilegiis*, quod suprà explicuimus, non tantum interruptionem, sed etiam præscriptionem Vigornien- sis Episcopus allegavit, ut apertè conficitur ex his verbis decretalis, *Quoniam à neutra parte præscriptio probata est*. Ut absolvatur hæc quæstio, breviori tempore contra privilegia & exemptiones præscribitur, triginta scilicet annis: res enim facilius ad suam redeunt naturam *cap. 6. de privileg.* Cui non obstat *cap. 15. eod.* in quo res non redit ad naturam; sed exemptus adversus exemptum præscribit. Et hæc de primo interrumpendi modo per processionem.

Secundus ad receptionem & procuratorem Archidiaconi pertinet, quod jus competit Archidiaconi tanquam Episcoporum vicarii: ideoque Archidiaconi interruptio & factum prodest Episcopo. De hoc jure Archidiaconorum agitur passim *titulo de officio Archidiaconi*. *me ostendit* suos habuerunt Græci, quibus hoc munus in- junctum; sicut & aliquando apud Latinos visitatoribus. Quin & Episcopi visitare solent: & illis omnibus ratione visitationis subsidium, solatium, impensæ necessariæ & procuraciones ab Ecclesiis quas visitant, exhibentur. Quod j s aded singulare est, ut nec possit præscribi. Speciali tamen privilegio procurationis onus potest remitti, non tamen ipsum jus visitandi, quod & nominatim in exemptionibus concedendis, Episcopis solet reservari, Gregorij I. *epist.* 18. lib. 7. & aliis, *cap. 11 & 16. de præscript.* *cap. 14. 17. 24. 25. de censibus & cap. 1. de Offic. judic. Ordin. in extrarag. communibus*. Non semper ergo sufficit interruptio, sed etiam aliquando perficienda est præscriptio contraria; quando vel speciale privilegium, vel præscrip-
tio

IN CAP. AUDITIS DE PRÆSCRIPT. LIB. II. DECRETAL. 283
tio legitimo modo completa veteri domino obiicitur, ut in hoc casu.

Tertius modus sequitur de solutione denariorum sancti Petri, quod Vide Ansel-
jus Episcopis lege Diocesana & jure communi non competit. Pertin-
net enim ad summum Pontificem ex concessione & liberalitate Re-
gum Angliæ. Solebat autem summus Pontifex ad illam collectionem *epist. 85. & no-*
Episcopos delegare *cap. 12. de Censibus*. Hoc jus quale sit ex historia *tas pag. 129. ut*
Angliæ facile est repetere; maximè ex *notis & spicilegio* doctissimi & quæ habet
Seldeni ad Eadmerum, in quibus refert *epistolam* Guillelmi primi Matth. Paris
ad Gregorium VII. qua jus illud confirmatur. Pertinet etiam ad hu-
jus vectigalis exigendi modum & formam *articulus 18. in legibus An-*
glia veteri lingua Gallica conscriptis, & nuper ab eodem Seldeno *gis. Itemque*
ibidem editis, quæ Guillelmo primo tribuuntur. Aliquando verò *acta in prodi-*
Episcopi minùs erant attentis in hoc munere obeundo, qua de re *tores pulvera-*
conqueritur Innocentius III. in quibusdam rescriptis nuper editis à *ria conjuratio-*
clarissimo Senatore Divionensi Paulo Maio; ideoque cogebantur *nis Anglicæ*
summi Pontifices alios quæstores & collectores committere. Non *pag. 190. &*
absumile jus exigendi denarij in singulas domos Albigenſibus hære- *191.*
ticis ereptas, in iisdem rescriptis Innocentius III. committit Simo-
ni Comiti Montisfortis. Ex quibus apparet hoc jus propriè non esse
Episcopale. Quia tamen sæpiſſime Pontifices Episcopis hanc curam
inungebant; non impropriè ad officium & jus Episcopale refertur
ex Angliæ consuetudine: quo casu interruptioni locus esse potest, si
collectionem alij sibi arrogent: si verò ab initio aliis concessa sit,
poterit etiam ab Episcopo præscribi.

De tribus reliquis juribus Episcopalibus, de quibus *hoc capite*,
nulla est difficultas. Constat enim inter omnes cognitionem causa-
rum matrimonialium, jus interdicendi & suspendendi, ad Episco-
palem jurisdictionem ita pertinere, ut in illis præscriptioni & in-
terruptioni locus sit. Ideò verò sigillatim enumerata sunt illa jura;
quia, ut ostendimus, non idem jus est receptum in singulis: dein-
de quia, ut monuimus, in his quæ non sunt nominatim concessa
vel præscripta, Episcopo jus manet integrum. Totius itaque dispu-
tationis brevis hæc sit conjectio. In his juribus, quæ adversus Episco-
pum præscribi possunt, ante impletam præscriptionem necessaria
est interruptio. In his quæ præscribi non possunt, sed tamen specia-
liter possunt concedi [& revera concessa fuerunt,] ut procurationis
onus, interruptio non sufficit, sed contraria præscriptione est opus.
Postremò, quia quædam nunquam possunt præscribi, nec concedi nisi
rarissimè, ut visitatio, de qua suprà; in his & interruptio & præ-
scriptio non desiderantur: sunt enim hujusmodi, ut Episcoporum
æterna sit autoritas.

C A P. V.

De antiquo statu Religiosorum in Gallia.

EXEMPLO juris Autorum, superioribus dissertationibus hanc De vitæ Mo-
ultimam subiiciemus; quia communia quædam omnibus com-
nasticæ origine

Nicephorus *li. plectitur*. Frequentem enim de Monachis & eorum institutis fecimus
 8. *cap. 39. 40.* mentionem. Generalis tamen tractatio intra certos fines consistet: nec
 & 41. & *lib. 11.* enim Gallia nostra excedimus; alioquin si produceretur ultra, propter
cap. 34. 35. us- copiosam rei varietatem, non unica dissertatione, sed libro esset opus.
 que ad 44. In hac autem dissertatione servabimus hunc ordinem, ut primum
 Theodoretus *l.* aliquot antiquiora & celebriora Monasteria recenseamus: deinde
 4. *cap. 24.* & Institutiones & Regulas singulorum indicemus. Non incommodè inci-
 25. & *tota histo-* piemus à quodam *capitulari interrogationum* Caroli Magni, quod anno
ria ejus religio- imperij sui undecimo edidit, & habetur *tomo 2. Concil. Galliar. Con-*
sa. Isidorus Pe- tinet enim totius nostræ disputationis summam. In *cap. 12.* proponi-
 lusiora *epistolæ* tur hæc quæstio, *De conversatione Monachorum, & utrum aliqui Mo-*
 87. *ad Mona-* nachi esse possint, præter eos qui *Regulam sancti Benedicti observant.* * In-
chas Sandata. quirendum etiam si in Gallia Monachi fuissent, priusquam traditio Re-
rias. De Mo- gula sancti Benedicti in has parochias pervenisset. In alio verò capitulari
 nachorum & *interrogationum*, quod sequitur proximè, eandem consultationem ita
 Cœnobitarum proponit, ut responsioni viam pareret *cap. 12.* * *Qua Regula Monachi*
 continentia & *vixissent in Gallia, priusquam Regula sancti Benedicti in ea tradita*
 moderatione in fuisset, cum legamus sanctum Martinum & Monachum fuisse, & sub
 Ecclesia, S. Au- se Monachos habuisse, qui multò ante S. Benedictum fuit. Autor ergo
 gustinus *lib. 1.* & fundator Monasteriorum primus in Gallia nostra S. * Martinus,
 de moribus Ec- qui ab Auxentio Episcopo Ariano, decessore Ambrosij, Mediolano
 clesia Cathol. exturbatus, ubi Monasterium sibi statuerat, in Gallias rediit: & ami-
 cap. 24. 31. & citia & insigni pietate Hilarij magni incitatus, non longè à Pictava
 seqq. & *epistola* civitate sibi Monasterium collocavit. Postremò apud Turones duo
 109. quæ seor- Monasteria, duorum alterum quod majus Monasterium dicitur,
 sim nuper edita duobus ferè extra civitatem millibus sibi constituit. Primum itaque
 & illustrata Monasterium Martini Mediolani: secundum propè civitatem Picta-
 fuit. Item Ivo- vam: tertium & quartum apud Turones fuisse colligitur ex ejus dis-
 nis *epistolæ* 192. cipulo Sulpicio Severo *lib. 1. de vita Martini cap. 3. & 7.* Gregorio Tu-
 Isidori Pelusio- ronensi *hist. lib. 1. cap. 48.* ex Abbate Iona initio *vite Columbani, &*
 tæ *lib. 3. epist.* ex Anonymo scriptore de *gestis Episcoporum Turonensium & Abbatum*
 351. Vide Chry- majoris Monasterij: qui tamen Sulpicij & Gregorij mentem non vide-
 lostomum *li-* tur percepisse.

bris adversus

vituperatores vite monastice. Nimia curiositas Monachorum eis obest: ob eam dam-
 natus Eutyches in Concilio Chalcedonensi, vide Photium pag. 878. in *excerptis Eu-*
 logij. De privilegiis Monachorum & Monialium, ut impuberes testari possint Sozo-
 menus *lib. 1. cap. 9.*

* Sozomenus *lib. 3. cap. 13.* ait *συμμάχας*, seu conventus Monachorum ferò in Europa
 innotuisse. Vide Haymo. Halberstat. in *breviario hist. Eccles. lib. 10. cap. 8.* pag. 136.
 ubi & de S. Martino.

* Adde *can. 22.* Concilij Cabilon. sub Carolo Mag. *tomo 2. Concil. Galliar.*
 pag. 312.

* De S. Martino vide Sozomenum *lib. 3. cap. 13.* in fine, & *lib. 6. cap. 27. 28. & 29.*
 Unde non malè Sulpitius in *Dialogis* Martinum Græcis notum ait. Adde Paulini *epi-*
stolam 28. ubi de Victicio quoque Rothomagensi qui Monasteria quoque instituit;
 & Gallonium de *Monachatu* S. Gregorij pag. 29. & seqq. & pag. 64. Ubi nota facinus
 Graciani, qui sancti Martini mentionem in *can. Sunt nonnulli xvi. Q. 1.* sustulit.

Non multo post Martini tempora, in insulis maris Gallici plura Monasteria eodem tempore extiterunt. Inter reliqua Leronis & Leri-
 ni fuerunt celeberrima, in quibus Caprasius senex, & Honoratus
 prima Monasteria instituerunt; Honorato Maximus, & deinde Fau-
 stus successerunt: ex Abbatibus omnes Episcopi. Ad sanctos illos
 Patres in insulis Angelica conversatione degentes, septem ultimas
 collationes scribit Joannes Cassianus, qui & ipse apud Massilienses
 multa fundavit Monasteria, quæ inter antiquissima rectè numerabi-
 mus. Non longo intervallo Grinincenses sunt à Lerinensibus sepa-
 randi. Conjungit enim utrosque Sidonius, ut emendationis & arctio-
 ris Regulæ observatores *lib. 7. epist. 17.* Grinincenses autem in pro-
 vincia Viennensi doctissimus Interpres collocat. In eadem epistola Mo-
 nasterij vrbis Arvernorum meminit; quod Gregorius Turonensis *lib. 2. cap. 21.* B. Cyrici Monasterium vocat. Et sanè in ea parte Galliæ,
 quæ remansit ultima sub Romanorum imperio, plures insigni pietate
 illustres vixisse constat, ex quibus Episcopi solebant eligi; quibus vix
 ulli eo tempore morum sanctimonia & eruditione pares extiterunt, ut
 pridem aliis notatum. Præter enumerata, Jurenſia Monasteria me-
 morat in Burgundia idem Sidonius *lib. 4. epist. ult.* Non erit alienum,
 alia plura in Burgundiæ regno animadvertere, veluti sancti Mauricij
 Agaunis à Sigismundo ædificatum, Augustodunensia & Luxoviensia,
 de quibus *cap. 2.* dictum est, quæ ante Benedictum fuere notissima.
 Quin & alia * reperiri posse non dubito: sed hæc sufficiant, ut in-
 dicetur origo: & satisfiat primæ parti Consultationis Caroli Magni,
 utrum aliqui Monachi fuissent in Gallia ante Benedictum.

Stacadiſ ſci-
 licet, Caſſianus
 in præfatione ad
 Honoratum &
 Eucherium in
 fine, & in præ-
 fatione poſtrema
 ad Iovinianum
 & Minervium.

De Monachis
 qui in ſuis Mo-
 naſteriis facti
 fuerunt Epif-
 copi, Sozome-
 nus *lib. 6. cap.*
 34. & Nice-
 phorus *lib. 2.*
hiſt. Eccleſ. cap.
15. & 16. lib. 9.
cap. 14. 15. 16.

& 17. & *lib. 11. cap. 39. & 40.* Nota ex S. Chryſoſtomo *lib. 3. de Sacerdotio cap. 15.*
 non omnes bonos Religioſos eſſe bonos Episcopos. Adde eundem *lib. 6. toto*, ubi de
 differentia inter Episcopum & Monachum. Contra eos verò, qui Chryſoſtomum
 nolunt Monachum fuiſſe, Suidas in *diſtione Ιωαννης, ἀσκητὴς ἢ ἀν ἐξ.* Vide poſt
 quintam Synodum, Juſtiniani edictum de fide, & in *Iure Orientali* pag. 544. Ubi
 Juſtinianus ait Chryſoſtomum in eodem Monasterio vitam monaſticam coluiſſe, in
 quo & Theodorus, qui poſtea Mopſueſtiæ Ciliciæ 2us. Episcopos fuit, qui in 5. Sy-
 nodo damnatus eſt; & ad quem ſpectat oratio Chryſoſtomi inſcripta ad Theodorum
 lapſum.

* Monasterium putà S. Eugendi, vulgò *saint Oyan*, de quo Avitus *epist. 17.* Monaste-
 rium Reomaenſe in Tornodorenſi Archidiaconatu, ſub Episcopatu Lingonenſi: Mi-
 ciacenſe ſub Clodovæo I. apud Aurelianenſes ab Euſpicio conditum, cui ſucceſſit S.
 Maximinus: Autiſſiodiorenſe fundatum à S. Germano: Segeltrenſe à Sequano: item
 S. Benigni Divionenſis, cujus primus Abbas Euſtaſius.

Sequitur ſecunda pars majoris momenti, *Vtrum aliqui eſſe poſſint,*
& qua Regula vixiſſent. Utriuſque quæſtionis proponendæ quaſi de
 re dubia & ignota temporibus Caroli Magni, cauſa reperitur in
 Concilio Cabilonenſi ſecundo *can. 22.* hiſ verbis. *De Abbatibus verò*
& Monachis idcirco hîc pauca ſcribimus, quia pene omnia Monasteria Idem in An-

glia contigisse
observat Selde-
nus ad Eadme-
rum in Notis
pag. 200.

Regularia in his Regionibus constituta secundum Regulam sancti Benedicti se vivere fatentur. Aiunt Patres Concilij : *Pene omnia.* Quædam enim etiam post Benedictum antiqua Patrum statuta retinebant, quod eis licebat. Præclarum illius libertatis habemus exemplum in privilegio concessio à Bertrando Ambianensi Episcopo Monasterio Corbeienfi, cui liberum relinquitur sanctorum Benedicti, vel Columba-
ni Regulam observare.

Inquirendum nunc est eodem ordine de Statutis & Regulis antiquis, quo de Monasteriis egimus supra. Observandum prius generaliter in Occiduis Galliæ partibus Monachorum Regulas, vel ab ipsis Occidentalibus Patribus repertas, vel ab Orientalibus Monachis fuisse repetitas, vel mixto quodam jure temperatas. Ita Martinus certam vivendi rationem suis Monachis præscripsit, de qua Sulpicius in ejus *vita cap. 8.* qui Sulpicius unà cum Posthumiano in Orientem profectus est, ut cognosceret, *Qualiter in Oriente fides Christi floreret, qua Sanctorum quies esset, qua instituta Monachorum.* Peregrinationis suæ historiam edisserit ipse *dialogo primo*, quem de virtutibus *Orientalium Monachorum* inscripsit, quos Occidentalibus ubique præfert. Honoratus etiam, cui Caprasius Orientalium disciplina institutus, Græcus origine ut aiunt, meritò est adjungendus, Lerinensibus regulas dederunt simul. Honoratus etiam, sicut & Sulpicius in Orientem peregrinationes suscepit, ut si qua probaret ex Orientalium institutis in sua transferret. Eminent tamen inter omnes Joannes Cassianus, qui libros elegantissimos de Institutis Renunciantium conscripsit post longas in Oriente moras, & frequentes conversationes & collationes cum Monachis Orientalibus.

Vide historiam
Reomaensis
Monasterij in
Diocesi Lin-
gonensi, hodie
Monstier S.
Jean, pag. 496.
& seq. ubi de
variis Regulis
Monasteriorum.
* Idem Cassia-
lib. 2. cap. 3.
initio.

Adnotandum etiam in Occidente, maximè verò in Gallia, varia fuisse statuta, varias regulas. Pro unius cujusque scilicet instituentis Monasterium arbitrio, vel diminuebatur, vel addebatur aliquid. Unde sicut statuta Lerinensium, & statuta Grinincensium, ut diversa, memorat Sidonius *dicta epistola 17. lib. 7.* ita & Martini & aliorum per Gallias diversa fuisse non dubito. Qua de re conqueritur Cassianus *præfatione in 12. libros de Cœnobiorum institutis* : & ut huic malo occurreretur, ad scribendum ab Episcopis quibusdam Galliæ inductum se dicit. * *Per universam*, quippe, *Ægyptum, Thebaidem & Palestinam, non pro uniuscujusque renunciantis arbitrio, instituuntur Monasteria ; sed per successiones ac traditiones majorum usque in hodiernum diem vel permanent, vel permansura fundantur* : ita loquitur Cassianus. Rationem verò varietatis Regularum in Gallia & in Occidente ita reddit. *Ideo diversitates typorum ac regularum per ceteras provincias cernimus usurpatas ; quod plerumque seniorum institutionis expertes Monasteriis præesse audemus : & Abbates nos, antequam discipulos professi, quod libitum fuerit statuimus ; promptiores nostrorum inventorum custodiam exigere, quàm examinatam majorum servare doctrinam lib. 2. de Renunciantium instit. cap. 3.* Sed nec suorum librorum elegantia & doctrina salubri, nec Episcoporum diligentia obtinere potuit Cassianus, ut unam & eandem vivendi rationem sequerentur omnes Monachi. Pro cujusque fundatoris arbitrio, Basilij, Lerinen-

fium, Grinincensium, Cassiani & aliorum Abbatum regulæ accipiebantur, ut ex dicta Sidonij epistola constat, & ex Gregorio Turon. lib. 10. cap. 29. Imò & novæ instituebantur, ut Cæsarij & Columbani, de quibus cap. 2. & aliorum. [Verùm Cassiani sententiam probaverunt tandem summi Pontifices in cap. ult. de Religiosis domib. & cap. un. eod. tit. in vi. vide Nov. 67. initio, & can. 1. Synodi primæ secundæ.] Sed ne quis obiiciat importunè nos aliquid alienum à Jurisconsulto tractare; meminerit ipsos Principes Monasteriorum disciplinam ad suam curam revocasse, ut ex nostro jure constat; maximè verò ex eruditissimis Justiniani *Novellis*, ex Regum nostrorum *Constitutionibus* & Conciliis Gallicanis, ex quibus antiquos & novos Monasteriorum fundatores hausisse optima quæque facile demonstraverimus. Et hæc ad secundam partem consultationis Caroli Magni, de regula & disciplina, qua utebantur in Galliis Monachi ante Benedictum. Concludemus autoritate Gofridi Vindocinensis *Sermone undecimo in festivitate beati Benedicti* pag. 408. *Fuerunt ante sanctum Benedictum Abbates, & Abbatum institutiones, sicut ante Christum Legislator extitit Moyses.* Imò & in Italia antè Benedictum, eodem sermone Romani cujusdam Monachi meminit, quem consiliatorem & adiutorem Benedicti, eique Religionis habitum ait tradidisse. Eundem Romanum in initio conversationis sancto Benedicto adiutorem ac cooperatorem extitisse refert Adrevaldus Floriacensis *libro de Miraculis S. Benedicti cap. 8.* Fuisse alia plurima in Italia Monasteria multò ante Benedictum, præcipuè in insulis & secessibus fundata, vel ex scriptis Gentilium constat. Latebras enim & solitudines solebant captare; unde & nomen, & ab obrectatoribus convitia. Frequentia Monachorum in Italia notæ insulæ Gorgon & Capraria, vel ex aculeatis versibus Rutilij Numatiani, [& ex scriptis Gregorij primi.]

Venimus tandem ad Benedictum, de cujus origine, vita & institutis plurimi scripserunt. Ad propositum nostrum spectat, quo tempore & per quos ejus Regula innotuit in Galliis. Regnante in Gallia Theodeberto filio Childeberti & Brunichildis, Berthramnus Cænonica urbis Episcopus Legatos misit ad Benedictum, ut ei perfectissimos in Religione fratres dirigeret, qui Monasterium secundum Regularem ordinem instituerent. Benedictus Maurum cum aliis quatuor fratribus misit; Mauro discipulo tradito Regulæ libro, quem propria manu scripserat. Nec omittendum ante Mauri adventum in Gallias, Romanum, quem supra diximus Religionis habitum Benedicto tradidisse, relictâ Italia in Gallias transisse, & in pago Autisiodorensi constitisse, quem Maurus statim adiit, mandata omnia Benedicti ei communicaturus. Hæc Adrevaldus Floriacensis *lib. 1. capp. 6. 7. & 8.* ex Fausto Mauri socio referre se asserit *d. cap. 6.* Romanus ergo primùm; deinde missi à Benedicto labantem Monasteriorum disciplinam in Gallia restituerunt tantùm, non autem induxerunt. Regula autem Benedicti nova non est, & antiquis incognita, sed eam ex omnium præcedentium Patrum scriptis composuit, Cassiani & aliorum exemplum secutus, qui ab Orientalibus suas institutiones

Equitius scilicet, & alij plerique, de quibus vide *Apologet.* Gallonij de *Monachatu S. Gregorij.* Quin & Columbanus transiit in Italiam, & Monasterium Bobiense fundavit, & ibi mortuus est anno uno post foundationem, Jonas Autor *vita Columbani cap. ult.*

Adde vitam Romani & Fausti.

petierunt. Gofridus d. *Sermone de Benedicto* pag. 410. *Antiquorum statuta Patrum, tanquam dura legis austeritatem temperans, nova gratia filios procreavit: illa quasi vetera penè vel penitus omnia transierunt, & ecce à S. Benedicto facta sunt nova, &c.* Usus verò est maximè Benedictus scriptis Basilij & Cassiani: ex aliorum verò Regulis etiam quædam transtulit, & omnia temperavit. Unde non mirum si omnia ferè Monasteria eam Regulam fuerint amplexata, in qua omnes aliquid suum agnoverunt; adeoque brevi tempore per Gallias propagata est, ut in Conciliis Galliæ, quoties de Monachorum statu agitur, frequentissima sit Benedicti mentio; reliquorum prope nulla, Concil. Francoford. *can.* 13. 14. 16. Moguntiacò *initio & cap.* 11. Rhemenfi II. *cap.* 9. Cabilon II. *cap.* 22. & in Conventu Aquisgranensi Abbatum Franciæ cum suis Monachis. Ex quo apparet Ludovicum Pium perficere conatum, quod antea multi frustra exoptaverant, ut scilicet per omnia Monasteria uniformis & immutabilis mos traderetur, secundum Regulam tamen sancti Benedicti; quod Autor ejus *vita* confirmat.

Itaque procedente tempore, videtur obrinuisse ut omnes Monachi & Monasteria Regulam sancti Benedicti susciperent. Quin & post tempora Ludovici Pij, Canonici Regulares & eorum Abbates, qui à Monachis perpetuò distinguuntur, & in Concilio Aquisgranensi diversam à Monachis habent Regulam; non tantum singuli, sed integra eorum Collegia, sprete regula laxiori, non numquam arctiori Benedicti se astringebant. Ita Monachorum tandem unus & idem vitæ, & vestis color diu permansit. Exortis postea Cisterciensibus, Roberto & Alberico ducibus, cœpit & vitæ & vestis distinctio. Monachi divisi sunt in Nigros & Albos in Gallia; in Cluniacenses & Cistercienses. Et qua ratione veteres Monachi novam Benedicti Regulam cœperunt profiteri; eadem Cluniacenses plerique laxata disciplina, regulam Cisterciensium severiorem sunt secuti. Unde & æmulatio, & frequentes rixæ inter Bernardum & Petrum Venerabilem, ut ex utriusque *epistolis* discimus. Extant etiam illius mutationis vestigia in *cap.* 6. de *Rescript.* & *cap.* *Recolentes de Præbend.* Aliæ plures post Cistercienses institutiones Monachorum, non tantum colore vestis & tunicæ distantes, sed etiam vitæ genere. Denique post varias vicissitudines & post multa annorum curricula, jus antiquum Galliæ & Occidentis aliquatenus videtur revocatum; quo varia fuisse statuta & institutiones diversas pro arbitrio Renunciantium ostendimus. Sed de his, intelligentibus satis.

Nondum planè munere suscepto defuncti sumus. Hæret adhuc scrupulus de Jurisdictione in Monachos. Certum est enim varias illas institutiones & statuta pertinere tantum ad disciplinam, non ad Jurisdictionem, quæ ut *cap.* 1. notavimus, competit Episcopis in Monachos, Laicos & Clericos, licet non eodem modo. Lege Diocesana pertinet in Monachos, etiam exemptos; sive exemptiones illæ sint antiquæ, sive mediæ. Illis enim tantum electio & libera rerum dispensatio relinquitur, quod multis privilegiis confirmavimus *cap.* 2. Addimus Floriacense à Joanne VIII. concessum in Concilio Trecensi, generali provinciarum Galliæ: quo privilegio nihil ampliùs continetur, sed tantum, ut ait Pontifex, antiquiora privilegia multorum Episcoporum confir-

mantur super electione Abbatis; & bonorum dispensatione: nihil hîc de Jurisdictione. Novissimas tamen exemptiones, ne circumscribamur, excipimus. De jurisdictione quod superest absoluamus paucis, & in re difficili *πελυνοίαν*, non *πὸλ. λογ. αἰ* consectemur. Jurisdictionem suam in Monachos defendunt Episcopi Concilij Chalcedon. *can. 4. 7. 8. 18. 23. & 24.* quibus jus novum non continetur, sed vetus Ecclesiæ traditio conservatur. Quid verò tam multis Canonibus promulgandis occasionem dederit ex *actis* Concilij discas, & ex Liberati *breviario cap. 10. 11. 12. & seq.* Chalcedonenses illos Canones perpetua serie temporum in omnibus Ecclesiis, in Gallicana verò potissimum receptos, probatos, & sæpissimè repetitos, colligo ex Andegavensi I. *can. 8.* & aliis notatis ad *cap. 1. Epistola Zachariæ Papæ ad Pipinum cap. 9. & 10.* Vernensi Concilio sub Pipino *can. 10. 12. 13.* Aquisgranensi sub Carolo Magno *can. 23. 24. 26. 29.* Ad eosdem Canones recurrunt Hincmarus Remensis, & Fulbertus *Epistola ad Richardum Abbatem & Monachos sancti Medardi*, & ad eos alludit *Epistola ad Gausinum Abbatem*. Quare Ivo Carnotensis prudentissimè *Decreti sui septimam partem de Monachis* incipit à dicto *can. 4.* Concilij Chalcedonensis. Gratianus à τὰς *illis canonem*, & bis *can. 8.* ejusdem Concilij inserit *can. 10. Causa xviii. Quest. 2.* utrumque imperitè. Hæc postrema nequid in nostris Dissertationibus hiet, ne quid protuberet; sed ut principium & finis convenient, ad legem Diocesanam commodè revocabuntur.

Adde probationem regularum ad Episcopos pertinuisse ex *supradictis cap. 2. §. ultimo loco*, in fine.

